

Néző • Pont

IRODALOM – KULTÚRA – MŰVÉSZETEK

XIV. évfolyam – 2019. június

Képzőművészet

A 70 ÉVES AKNAY JÁNOS ÉLETMŰ-KIÁLLÍTÁSA
UZONYI FERENC ÉS SERFÓZÓ ATTILA NYÍREGYHÁZÁN
MŰVÉSZTANÁROK A DEBRECENI TANÍTÓKÉPZÉSBEN
ORBÁN IRÉN „VARROTT KÉPEI”
BURAI ISTVÁN ÉS KURUCZ IMRE EMLÉKEZETE

Margó és Vendégség

ÍRÁSOK BÁGER GUSZTÁVRÓL
KOMISZÁR JÁNOS ÉS VASNÉ TÓTH KORNÉLIA KÖNYVEIRŐL
„ÖRÖKIFJÚ HAIKUK”; V. DEBRECENI HAIKUÍRÓ VERSENY
ÖNKÉPZŐKÖR: BUDAI PÁLMA, DULAVICS DÓRA; HUBAI ALEX,
IVÁN EMESE VIVIEN, KELE ENIKŐ, TÓTH LILLA
MAÁK CECÍLIA, PÁVA SZILÁRD, VITÉZ KATA BORBÁLA VERSEI

Képes kulturális és művészeti hírek

KOCSIS CSABA, MAKSAI JÁNOS, VITÉZ FRUZZSINA KIÁLLÍTÁSAI
JEGYZETLAPOK A TORONYNAPLÓBÓL
GÖMÖRI KITEKINTŐ

VITÉZ FERENC
irodalmi és művészeti
folyóirata

93. kötet

Néző • Pont

IRODALOM – KULTÚRA – MŰVÉSZETEK

VITÉZ FERENC

folyóirata

Debrecen, XIV. évfolyam; 2019. június
(93. kötet; 69. megjelenés)

A KÜLÖN SZERZŐI NÉVVEL NEM JELÖLT KÖZLEMÉNYEKET ÍRJA,
VALAMINT SZERKESZTI ÉS KIADJA:

VITÉZ FERENC

✉ ferko824@gmail.com; vitez.ferenc@drhe.hu

🏠 Vitéz Ferenc PhD – 4027 Debrecen – Füredi út 67/B. Fszt. 2.

☎ +36–20/965–2921

A Néző • Pont archívum fellapozható:

Országos Széchényi Könyvtár

Elektronikus Periodika Adatbázisa (www.epa.oszk.hu)

ISSN 1788–8034

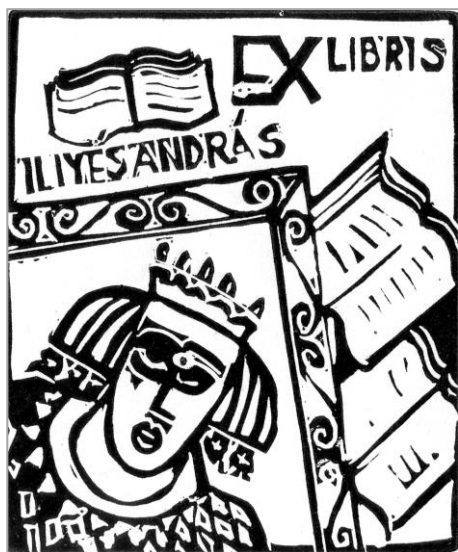
A Kulturális Örökségvédelmi Hivatalnál a **163/2314/2/2011.** számon nyilvántartva.

A folyóirat hírlapárusi forgalomba nem kerül, de megrendelhető.

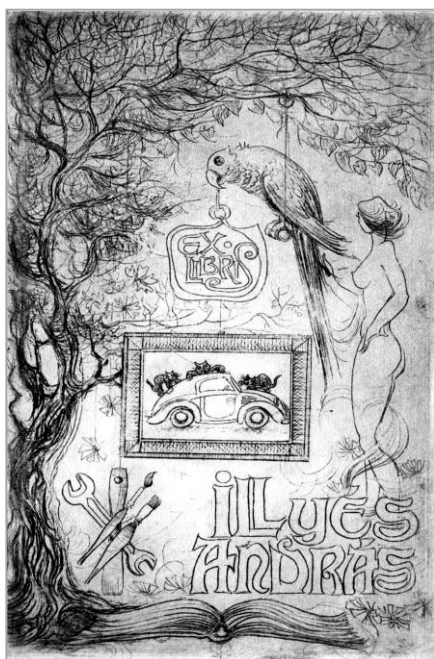
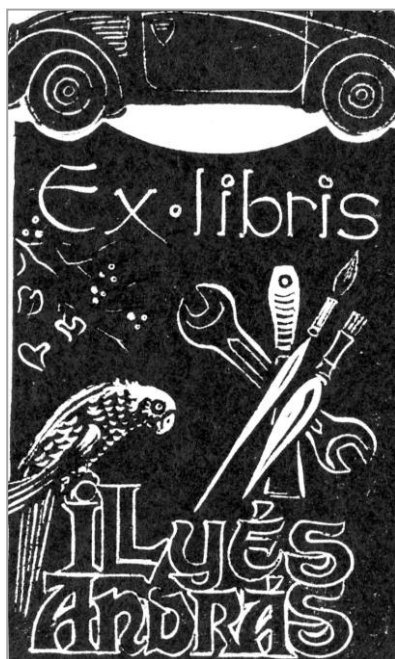
NYOMTA: KAPITÁLIS KFT. – FELELŐS VEZETŐ: IFJ. KAPUSI JÓZSEF

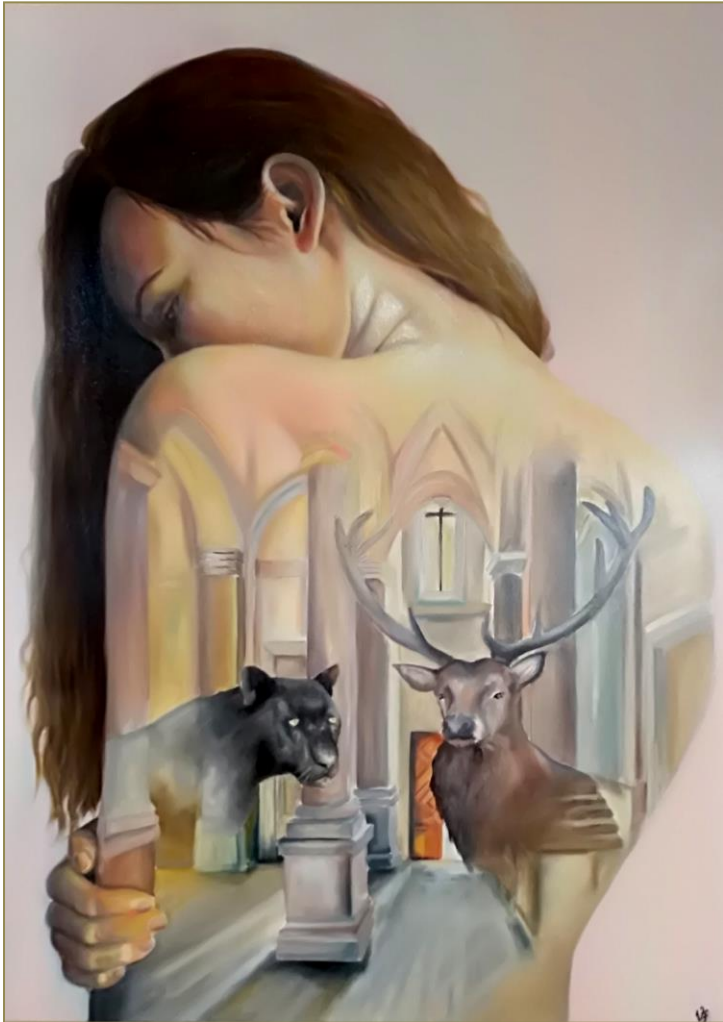

A FOLYÓIRAT 88–89. KÖTETÉNEK LAPZÁRTÁJA 2019. ÁPRILIS 30-ÁN VOLT.

ILLYÉS ANDRÁS HAJDÚBŐSZÖRMÉNYI MŰVÉSZETPÁRTOLÓNAK, EXLIBRIS-BARÁTNAK CÍMZETT KÖNYVJEGYEKBŐL (BALRA FENT: BURAI ISTVÁN, MELLETTE JÓZSA POPPEA LINÓMETSZETE; LENT: SZILÁGYI IMRE LINÓMETSZETE ÉS RÉZKARCA)

VITÉZ FRUzsINA FESTMÉNYE

KÉT TÖREDÉK

Kurucz Imre szobrászművész (1946–2019) emlékére

Torzó

Elmúlt az idő. Elfogyott a nyár.
Az életet a földbe taposták.
Az Isten kamrájából már
előkeresték a rostát.

Összetartozás

Se hó, se fagy, eső, se szél.
Se önzés, se rongy kacat.
Se mámor, se bűn, se éber éj.
Sem ásó, sem nagyharang.

HINTA (SZÉK)

A padlásszobában rejtettem el
magányomat. Idekint minden
cseresznyeillatú nevetés:
a házfalon bolond fények csurognak,
mint a méz; selyemvérű délutánba
táncol át egy angyal. Becsukom
szemem, s beleringatom magam
a kék homályba, csöndben.
Csak magammal.

HINTA (LÓ)

(Krisztinának)

Bolondoznak a felhők a nappal,
alája úsznak, illegnek jobbra-balra,
pajkosan, mint a gyermek; s bégető
árnyéket vetnek egy fűkaszalra.

Bolondoznak a lovak a réten,
megcsiklandják egymás sörényét;
kócosan nyerítenek, szaglásszák
a csormolyák tövén a békét.

Felhők és virágok közt kacagva,
megszédülünk e csöppnyi ingán;
lovunk már tündérországba fut –
bolondozik szívünk a hintán.

HINTA (PALINTA)

Én szédülök,
te csípőm elkapod.
Ha hold leszek,
a szíved felragyog.
Én nem tudom,
ki álmodik, ki nem.
Te átölelsz,
én ezt is elhiszem.
Ha fent, ha lent,
kitart a lendület.

Ha elfagyott,
megraksz egy új tüzet.
Kemény a fény
a messzi csillagon.
Arany dereng
a gyantaillaton.
Még szédülök –
fa lombja égi párnám.
Felébredek:
te ülsz a fának ágán.

KAVICSOK

(...)
A kavicsok emlékeznek.

Mindegyik az idő
kis darabja.

(...)
A kavicsok
hegyek voltak
valamikor.

Az idő
egyre távolabb
sodorja egymástól
a helyeket.

Fölszedegettem néhány
helyet a partról –
most keresik egymást
az asztalomon.

Összeilleszteném,
ami széthullt,
hogy megmászhassem
valamikor a régi
hegyeket.

(...)
A kavicsok bizonyítékok:
hogy valahol, valamikor,
valami csoda történt.

MÁRCIUSI KÉRDÉSEK

Voltál-e már olyan márciusban,
mely nem hónap volt, hanem zsenge évszak:
egymásnak feszült benne napnyugat.
kikelet, forró dél és hűvös észak;

hol talpra toppant a magyar derű,
érlelve magában egy titkos álmot,
s dobbantotta izzadt harci ménként
rügýbontó szívében a szabadságot?

Az örömről mit gondoltál addig?
Láttad a párnáktól megriadt költőt?
El tudtad-e választani a jót
a rossztól, láncok csörgését a csöndtől?

Mondták már neked is, hogy nem szabad,
s közben mások nyugodtan megethetik?
Voltál már első a tornasorban,
és lettél-e már a célnál hetedik?

Vágyakoztál-e a csillagokba;
s tudtad: mindenkinek saját holdja van?
Mikor nagy tömeg ünnepelt-dalolt,
láttad, hogy a csillám mögött rozsda van?

Az alkony fáradt odvai szélén
bántott-e téged is tolvaj enyészet;
próbáltad már sok apró cserépből
összerakni a fölfénylő egészet?

Mit gondolsz, most e roppant március
hány zihált kérdést szögez mellkasodnak?
S míg döntögetik a határokat,
kérdéseid csak egyre sokasodnak?

ALKALMI METRUM-GYAKORLATOK A VONATON

(*anakreóni*)

Ha minden út kihalt lesz,
s remegni fogsz a csöndben,
a kék madár az égről
hiányjelekbe röppen.

Ha mész tovább az úton,
megérkezel hazádba,
hiába volt az élet
hiányjelekbe zárva.

(*jónikus*)

A teremtés ma is éber,
az idő nincs a kövekben,
ami most van: veled ég el –
a varázsló keze rebben.

S ami lesz, majd kivirágzik
fölaranyló parazsadbán;
öled izzik, szemed ázik,
s kicsiszolsz vad patakodban.

Ami volt: fátyol a vízben –
belekap százkarú mélység;
kicsi fény táncol a rímbe,
s elenyészik, lesi kétség.

Moha alszik kövek alján,
a teremtés Te vagy immár:
az időnek hiú partján
liliom-szép szavad innám.

(*leoninusi disztichon*)

Mondd, ugye fűtött már szerelem, s majdnem behaltál!
Szíved, e gyöngé bohóc, elmaszatotha a szót.
Szőke hajú volt, csípeje ringott – súgta füledbe:
„Paprikajancsi, te vén lajhár, légy ma enyém!”

(*disztichon*)

Zengő érckupoláknál, most, mi lehet maradandóbb?
– Talpad alatt ez a kő; és a szivedben a fény!

„FÉNNYEL ÉS ARANNYAL”

*Uzonyi Ferenc a nyíregyházi
Pál Gyula Teremben*

Uzonyi Ferenc 2016-ban mutatta be absztraktjait a Debreceni Egyetem Agrártudományi Centruma aulájában. A következő esztendőben már a Párizsi Szalonból hozta el a különdíjat ezekkel a képekkel, ennek eredményeképpen Magyarország lehetett 2018-ban a Szalon díszvendége. Az ott kiállító magyar művészeknek nagy sikerű tárlatot rendeztek a párizsi anyagból a Várkert Bazárban, közben Uzonyi kiállított a párizsi Monod és a Kazo-Art Galériában, és őt választották meg Debrecenben Az Év Művészenek; a Pintér Aukciósház balatonfüredi árverésén pedig vevőre talált a Párizst megjárt festménye is. A már addig sem szerény kiállítású, méteres képei még monumentálisabb alakot öltöttek, mára a 120x160 cm-es nagyságot is elérték.

Aki nem ismerte Uzonyi Ferenc korábbi pályáját, azt hihette, hogy egy új művész jelentkezik korszerű és merész, az impresszionista hagyományokat az absztrakt látásmóddal ötvöző munkáival, s alig tűnik föl, már a nemzetközi sikerek felé kacsint. Aki pedig ismerte, azt kérdezte, hogy mi az oka ennek a gyökeres változásnak? Uzonyi ugyanis 1991 óta főállású festő, és noha mindig is közel állt hozzá a plein air impresszionizmus, a több mint harminc önálló kiállításán jellemzően hagyományos stílusokban jelentkezett.

A '90-es évek első felében mestere, a nyíregyházi főiskolán is oktató Bényi Árpád korai tájképeinek redukált látványvilágú, de allegorikus tartalommal teli atmoszféráját fogalmazta újra. Azután megjelent a nagybányaiak napos levegője: a figura és a természet kapcsolatában a belső harmónia, s a fények játékában a „természetes természetfölötti” megfogalmazására törekedett. Ott voltak műtermében a portrék és enteriőrök, az utca- és városképek, a csendéletek; nem hagyta érintetlenül a szecessziós, szimbolikus impresszionizmus sem; kereste a látvány átlényegítésének lehetséges útjait; jazz-sorozatában ugyanakkor a zene áramlását úgy formálta a mozdulatba, hogy abban ott volt az élet és halál minden játéka, az öröm és az „öröm alja”.

Eszünkbe ötlöttek Márai Sándor szavai: „Minden kielégülés adó halálnak. Valamilyen nagyon finom halálfélelem van az öröm alján.” S Herman Hesse

sorai: „*November végig söpört az erdőn. A legfényesebben világító, tiszta, keveretlen színek kis palettája vigaszt, mentsvárat, arzenált, imakönyvet, ágyút jelentett neki, amellyel megcélozhatta a gonosz halált.*” Vagy Weöres Sándor, aki a mai napig kíséri a festőt: „*Itt minden örömbé / bogárka vész, // s a fájdalom mélye / tiszta méz.*”

„*A pillanatokba sűrítendő valóság valahol az álom határán van.*” – Ezt már Uzonyi Ferenc mondta, s mindig felidézem a mondatot, amikor hajnali kis képére nézek a falamon: még az álom árnyai, s már a reggel fényei. 2008-ban készült a festmény, akkor talán még ő maga sem sejtette, hogy a fűszál vagy a virág föltekint majd a csillagokra. Mit se tudott róla: a víz hullámaival fodrozódó fények, hullámok és a napsütés játéka olyannyira a varázsköreibe húzza, hogy a vizet és a fényt már nemcsak nézi, hanem tulajdonképpen ő maga is vízzé és fénnyé változik, amikor fest.

2014 táján aztán megszülettek az első absztrakt képek. Előbb a pop art repetitív motívumaival, majd egyre inkább az impresszionizmusból ismert optikai hatásokkal dolgozott. A következő évben már nemcsak a műterem, de a ház minden helyisége absztrakt festményekkel volt tele. Nem tudtam ellenállni a hívásnak, a kísértésnek. 2015 nyarán negyven versem született a műteremben – sejtések arról, amit még nem is tudtam; látomások onnan, amit még nem is láthattam; olyan érzések, melyeket korábban nem, vagy nem így éreztem; s a nyitóversbe fogalmazott megérzés, hogy: „*Nem a vizet, hanem az időt. / Nem az eget, hanem a reményt. / Nem a partot, hanem az elengedést. / Nem a hegyet, hanem az ismeretlent. / Nem a ködöt, hanem a fényt. // Nem téged és nem engem, / hanem azt a vihar szaggatta fészket / a ködbe vesző hegyek ormán.*”

Nézed a képet, és a nem a színeket, a formákat látod, a mögéjük rejtett lombokat, virágok lenyomatát, táj- emléket, ősztündöklést és levegőt, hanem a fény és az arany áramlását, a fény és arany mögött pedig a saját történetedet.

A párizsi galéria Uzonyi Ferenc művészetét bemutató ajánlásában olvasható, hogy a képek a természet archetípusaiból építkeznek. A víz- cseppek, buborékok és a hullámok, a felület játéka, csillogása egy olyan szakrális geometria szabálytalannak tűnő, mégis fegyvelmezett harmóniába oldódó törvényeit követi, ahol

nemcsak a természeti elemek, hanem maguk a geometriai formák is átalakulnak: átlényegülnek az emberi lélek hullámlásává, az isteni rend ragyogásává. Egyszerre van bennük a tér és sík, de mindkettő elveszíti önálló dimenzióját a találkozásban.

A felület átváltozik idővé. A pillanatban az örök idő mutatkozik meg. Egyszerre esetleges és kiszámított a kép. Nézed, és arra gondolsz, hogy fénnel és arannyal vagy körbevéve ugyan, a ragyogás azonban nem kívülről érkezik, hanem benne vagy, és az benned van. – Ebben a szakrális térben eggyé válsz azzal, amit nézel. Már nem számít, ha úgy tűnik, mintha a mikroszkopikus látványt nagyítaná monumentálissá a festő, hogy az őszi fák mozdulnának meg benned – a rajtuk átszűrődő fényben; vagy ezzel éppen ellenkezőleg: a makrokozmosz valamilyen tüzes vagy hidegen derengő jelensége, a káoszról alakuló harmóniája volna itt két négyzetméterre lekicsinyítve. Mert a kép megszületik és mozog: lélegzik, szívverése van, áramlása, nevetése és jajszava – dinamikája és harmóniája van.

A Zsolnay-porcelán nemes titokzatossága és miniatűr motívumainak sejtelmes játéka, fény- és alakváltó ritmusa is képpé változik. Az őszi avar rozsdájában is újjászületik az aranysugárzás, amely úgy ömlik-záporozik másutt, mint a keleti monszun. S talán nem véletlen a keleti párhuzam, annak a filozófiának a rokonsága, amely a két természet, a belső emberi és a külső isteni megbékélésére törekszik.

A tűnődő szemlélődés eredménye az átváltozás. A festő gyönyörködik a látványban, mely eléje tárul, közben megérzi, hogy a szemlélődés pillanataiban kinyílik előtte a láthatatlan. Álljon itt három négysoros vers, Vang Vej, a 8. századi kínai költő (Li Taj-po kortársa) írta, és Faludy György fordította: „Szelíd eső, kis felhők, monostor a mélyben, / Kapuja zárva, bár már délre jár az idő. / Itt ülök reggel óta a sziklák közt, és nézem, / ahogy ruhám zöldjével a moha összenő.”

Az éberség teremt összhangot a mozdulatlan tűnődéssel, a költőt áhítattal és csöndben csodálja a legegyszerűbb földi dolgokat, s amint az ágat, az esőt vagy a vizet nézi, már festi is a benne ébredt képet. „Halászom, aztán értem jön a bárka. / Csatornát vág a tóban. Megyünk vissza. / A békalenese nyomunkat bezárja. / S egy vízbe lógó ág megint kinyitja.” A harmadik vers pedig, az Őszi tücsökdal, szinte csak egy sóhaj: „Hideg erdő, dombhátak fájdalmas sötétzöldje. / Őszi vizek zuhognak, betöltik a napot. / Nádfonatú kapumban állok botomra dőlve. / A szélben öreg tücsök dalára hallgatok.” A kelet kapujában c. beszélgető-könyvet, amelyben a keletkutató Sári László válaszol Molnár Dániel kérdéseire, és sok-sok más költemény mellett a fenti három is olvasható benne, Uzonyi Ferenctől kaptam ajándékba, mintegy az inspirációit és a festői filozófiát is illusztrálva e gesztussal.

S amott mintha Monet felkelő napjának egy tenyérsnyi foltja vibrálna előtted fölnagyítva és újragondolva, embernagyságban. De a víztükör és a lemezrozsda, az omló velencei vakolat és a kanálisok hullámai, a szél és az ablaküvegre telepedő deres-kék hajnal; az izzó lávabugyogás és az elveszett Éden

keresése is eszedbe jut a képekről. Aztán megint a csönd, a víz, a fény. Az idő – és az emlékezet. S míg újra és újra elhaladsz a képek előtt, valami nem hagy nyugton. Tudod, persze, hogy a perspektívával a középkori s még inkább a reneszánsz festők is játszottak. Előbbieknél szimbolikus, utóbbi művészeknél inkább allegorikus volt ez a játék, de mindannyiszor szakrális jelentése volt. Látod magad előtt az „Isten szemét”: bármerre is fordulsz, ez a szem mindig téged néz. Uzonyi Ferenc „fényvel és arannyal” írt, meg minden létező (vagy előtted ismeretlen) színbe öltöző festményei előtt elhaladsz, jobbról balra, balról jobbra, tekinteted mindig ugyanarra a pontra szegezed; megállsz, majd elindulsz újra – és észreveszed, hogy veled együtt mozdul a fény. Mindenholnan mást látsz, minden pillanatban.

Az talán a legnagyobb varázslata ezeknek a festményeknek, hogy mindig a te saját idődet mutatják meg. A benned lévő változást.

A nyíregyházi megnyitó után egy héttel Uzonyi Ferenc absztrakt festményeinek egy másik kollekcóját tekinthették meg a művészetbarátok dr. Varga Lehel debreceni, Meszena utcai magánklinikáján (a fenti kép az ottani megnyitón készült). Március 23-án a művész rendhagyó tárlatvezetést tartott a Pál Gyula Teremben.

H. Németh Katalin képzőművész ezt írta Uzonyi Ferencről: „A transzcendens képi megjelenítése a képzőművésznél nem közvetlen közlés, hanem mindig csak sejtet, és a következtetéseket a nézőre bízta. Nem használ képelemeket, a választott színeivel, azok felületi arányaival, a használat minőségével közvetíti a gondolatait. A huszonkilenc képnek ugyanaz a címe: Absztrakt. Nem formákat egyszerűsít – hiszen azokat nem is ábrázol –, hanem a színeit olyan felületkezeléssel használja, amely a képzeletünket mozgósítja, s egyúttal idődimenziókat hív elő – ez az ő festészetének az alapja.”

„LÉLEKJÁTÉK” – AVAGY:
A SELYEMPENGÉSŰ LÉLEKTŐL
A ZSÁKVÁSZON ÉRDES PUHASÁGÁIG

Serfőző Attila képzőművész, költő
(író-olvasó találkozóra egybekötött)
tárlata március 1-jén nyílt meg a
nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei
és Városi Könyvtár Galériájában.

„A debreceni sportember az utóbbi évek egyik leginkább foglalkoztatott ökölvívó bírója volt. Nem rendeztek nélküle se magyar bajnokságokat, se Bocskai-emlékversenyt. Határozottságával hamar kivívta a szakma elismerését, rövid időn belül nemzetközi minősítést szerzett, és ki tudja, talán nagy világversenyegek következtek volna.” Ha valaki rákeres Serfőző Attila nevére az interneten, a többi közt ezt a hírt olvashatja, alatta az interjúval, melynek címe: „Meglepető visszavonulás: abbahagyta a legfoglalkoztatottabb bíró”. A hír pontosan tíz évvel ezelőtti, 2009. március elején publikálták, s némi kiegészítésre szorul. Serfőző Attila felnőtt koráig öklözött, a versenybírói vizsga után ökölvívó edzői diplomát szerzett, így a sportággal való kapcsolata máig sem szakadt meg.

Feltűnést keltett, mikor 2005-ben megrendezte első önálló tárlatát: ideje volt, hogy a '90-es évek végén induló autodidakta úton ne csak körbenézzen, hanem meg is mutatkozzék. Voltak azért mesterei is: előbb Potyók Tamás, majd Tarnóczy József, és szoros kapcsolatot ápol Koday Lászlóval. Néhány kiállítás után a tagjai közé hívta az Országos Képző és Iparművészeti Társaság (2007-ben itt már különdíjat is kapott egyik festményéért). Ezzel párhuzamosan a Magyar Író Akadémia szépírói mesterkurzusának lett a hallgatója. Verseket és novellákat ír, kilenc önálló könyve van, előbb a tagja, majd tulajdonos főszerkesztője lett a *Héttorony irodalmi magazinnak*. Az alapító Verő László emlékét irodalmi díjjal ápolják, országjáró irodalmi esteket szerveznek, több tagjuk él és alkot Nyíregyházán is.

S akkor még nem mondtuk, hogy faipari export kisvállalkozást vezet, műterme falán gitárok tucatja – néhány éve gitártanárhoz jár, és két új, emble-

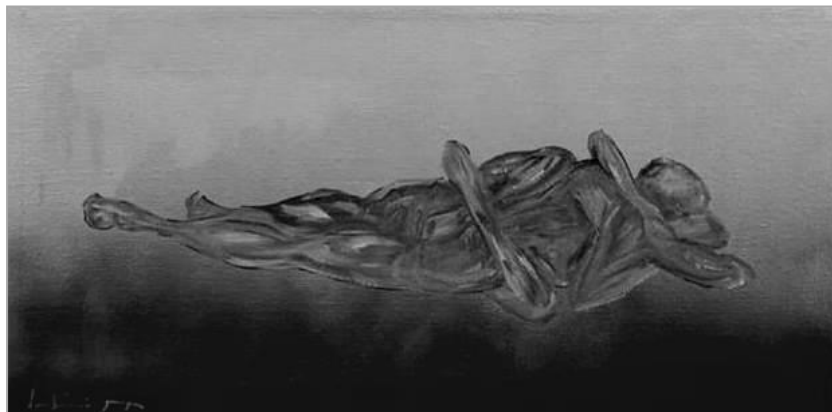

matikus festményébe applikálva a régi írógépet és a gitárt (mint tárgyakat), többféle expresszív orientációja tükröződik. Ne felejtjük azt sem, hogy Serfőző Attila: zarándok. Nemcsak a különböző művészeti ágak között zarándokol – ezekben a belső megnyugvást keresi, s így tesz kísérletet nemcsak a külső világ, de a lelki dimenziók megismerésére és kifejezésére is –, hanem a Szent Jakab utat, az el caminót, összesen hat alkalommal (mindannyiszor más és más útvonalon) teljesítette 2013 és 2018 között. A Santiago de Compostela katedrálisába vezető út külső (fizikai) és belső (szellemi–lelki) élményeiről tárcákban és önálló könyvben is beszámolt.

S milyen zarándoklatokon halad végig festőként? Képeiről röviden annyit olvassunk, hogy azokra jellemző egyrészt a szimbolikus–expresszív, valamint a lírai–látomásos stílus, de szívesen kísérletezik az új kifejezőmódokkal, anyagokkal, technikákkal is. Az itt bemutatott válogatott és új munkáin például a selyempengésű lélektől a zsákvászon érdes puhaságáig vonultatja föl a különböző érzelmi és hangulati állapotokat és minőségeket.

Selyem és zsákvászon. Használják a festők mindkettőt, bár egyik se tartozik a legelterjedtebb anyagok közé. A selyem inkább a finom és lágy tónusok megfogalmazására alkalmas, a rusztikus zsákvászon pedig az érzéki–indulati erők mozgatására hív a plasztikusan magát kínáló, természetes faktúrájával. A selyem, mondhatni, a női finomság és báj, elegancia, a könnyű áramlás, a felemelkedés – míg a zsákvászon a férfierő, a fojtottság, a feszülő lendület és valamilyen ősi, archaikus, mélyből fakadó kavargás színtere.

(SERFŐZŐ ATTILA ÚJABB FESTMÉNYEIBŐL – VALAMINT KÉPEK AZ ÍRÓ-OLVASÓ TALÁLKOZÓRÓL)

Serfőző Attila azonban meglepően ötvözi e kettőt. A selymet úgy feszíti föl a keretre, hogy az szinte olyanná válik, mint egy vékony fémlemez, végtelékig megmunkált bőrhártya, akár dobolni is lehet rajta. Két eltérő minőséget hordoz, egyszerre a férfi és a nő. Talán nem véletlen, hogy selyem képein is a férfi és a nő jelenik meg, kettőjük ambivalens viszonya, néha a rejtőzködés, a félszeg vágy, máskor a szétszakítottság vagy a magány.

Fontos itt a bohócjelkép, mely a művészettörténetben rendszerint a festő önarcképe, kifejezi mindazt a szerepjátékot, ami a fent és lent, élet és halál között zajlik. Ugyanilyen ars poetica utalás a Don Quijote-világ megidézése. *Együgyű* c. képeinek figurája mintha Sancho Panza-allúzió volna, s Cervantes figurája, megformálásától fogva, a két világ közötti létet szimbolizálja: a bús-képű folyton a képzelet és valóság mezsgyéjén bolyong; közben csődöt mond a valóság megismerésének vágya – és nem segítik őt ebben a lovagias (költői) eszményei. Az illúziók kergetésének pillanatnyi, vélt boldogságát azonban nem vehetik el tőle, még ha ki is derül, hogy szélmalomharcról van szó; naiv hite az „igaziban” (világban, asszonyban, jóban) törhetetlen.

A zsákvászon szintén átalakul: megjelenik a ráhordott vastag festékréteg alatt a természet megannyi mozgása, a látható és láthatatlan, tükrözi az ember viszonyát a természethez (mint tájhoz), illetve a belső természetéhez, a lelki és gondolati tartalmakhoz. A selyem egyrészt szecessziós és szimbolikus asszociációk sorát, vele együtt a játékosságot, de a szenvedélyt is kínálja, s a zsákvászon felület mindazt a végtelen forrongást és végül a nyugalmat, melynek elérésére törekszünk.

Így a durva zsákvászon, bár jellemzően nem mutatja föl az emberi figurát, az utat mutatja a megismerés vagy megállapodás felé. Jelképes módon akár ezt a szakrális létközeget is megeleveníti az államalapító király portréja, mert bár nincs szó tételes vallásról, a képek az ember és az emberfeletti között ívelő útba vetett hitről – a saját zarándoklatainkról – is szólnak.

S vannak további rétegei, irányai is Serfőző Attila festészetének. Az egyik ilyen irány az absztrakció felé vezet. Nem geometrikus elvonatkoztatás ez, hanem inkább valamilyen szürreális, látomásos képzeteket örökít meg az alkotó. Az expresszív alapfelületen archaikus jelek tűnnek föl, olyanok, mint-ha zenei jelzések lennének a szférák muzsikájához. A másik irány pedig az allegória: például az úton lét, a döntéshelyzet kifejezése; a küzdelemé, amely azért is izgalmas, mert a küzdő (elbukó) figura a maga festői kidolgozatlan-ságában, grafikai jelzéseiben, erővonaláiban hordozza a drámát, a heroikus magatartás abszurditását.

S drámai jelű az epizód, amely Saint-Exupéry Kis hercegének látogatását idézi elénk, amikor az iszákos bolygójára téved. *„Hát te mit csinálsz itt? – kérdezte tőle. – Iszom – felelte gyászos képpel az iszákos. – Miért iszol? – kérdezte a kis herceg. – Hogy felejtsek – felelte az iszákos. – Mit? – tudakolta a kis herceg, mert máris megsajnálta. – Azt, hogy szégyellem magam – felelte az iszákos és lehajtotta a fejét. A kis herceg szeretett volna segíteni rajta. – Miért szégyelled magad? – kérdezte. – Mert iszom – vágta el a további beszélgetést az iszákos, és mélységes hallgatásba sülyedt.”*

„Bizony, a felnőttek rettentően furcsák” – állapította meg lakonikusan a kis herceg. Furcsák is, szenvedélyesek is. Ezt az irányt mutatják Serfőző Attila legújabb képei: a táncos allegóriák. Ezen munkák előzményei ott vannak már az aktokon, és jól láthatóan itt is két irányban halad a festői képzelet és kifejezés.

Egyrészt a jelekké vagy a gesztusokká való redukálás irányába, ahol csak az éppen fölhúzott vonalak – a sötét alapból elővilágító testjelek s a narancsban izzó vágyáramlás erővonalai – utalnak az ölelés mindent átható és mindent megismerő szenvedélyére; másrészt a táncoló pár, a táncos figura metamorfózisának irányába. Paul Valéry a táncosnőről írt dialógusában mondja, hogy a táncoló nő maga a folytonos, tiszta átalakulás (az erosz és tanatosz, az élet- és halálösztön megnyilvánulása: az egyik mozdulat halála a másik mozdulat megszületése); és ez a pillanat az, amikor megszűnik a külvilág – *„Tebbened voltam, ó tánc, kívül más mindenem!”*

A kiállítás meghívón is szereplő mottóképe pedig két különböző módon „olvasható”, s a metamorfózisra, az átalakulás-átváltozás képességére utal. A táncosnő lába alól hiányzik a talaj – valahol a horizonton lebeg.

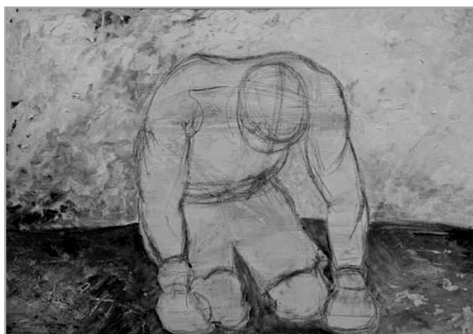
Mintha hirtelen tűnt volna föl, szinte a semmiből, csupán egy illó látomás-ként, sőt, mintha nem is látvány volna, hanem inkább egy illat, egy sejtelem. Hogy mennyire így van, ahhoz elég megváltoztatni a nézőpontot: ha ugyanis megfordítva nézzük a képet, a táncosnő szoknyájából virágkehely lesz, ekképp a metafora láthatóvá válik.

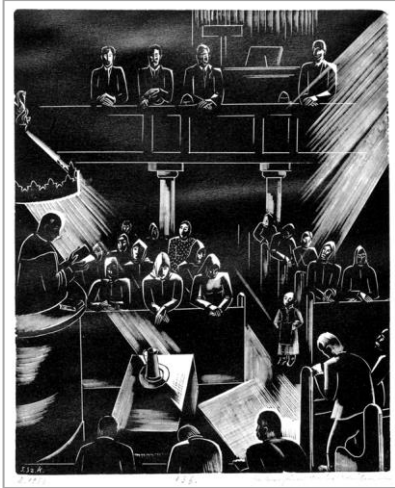
S ha így tekintjük, tulajdonképpen Serfőző Attila minden festménye olvasható másképp is: a látvány mögött a művészetek „zarándoka” betekintést enged a lélek játékaiba.

TOMASOVSZKI
ANITA,
A MÓRICZ
ZSIGMOND
KÖNYVTÁR
IGAZGATÓJA
VEZETTE BE A
RENDEZVÉNYT

AZ ÍRÓ-OLVASÓ TALÁLKOZÓN SERFŐZŐ ATTILA
VERSEI HASONLÓAN NAGY TETSZÉST ARATTAK, MINT
AZ EL CAMINO ZARÁNDOKUTAKRÓL SZÓLÓ EMLÉKEI

MŰVÉSZTANÁROK A DEBRECENI TANÍTÓKÉPZÉSBN

Három hétig látogatható kiállítást rendeztek és nyitottak meg április 10-én a Debreceni Református Hittudományi Egyetem *Scientia ac Educatio* konferenciája keretében, a Református Kollégium múzeum-pedagógiai termében. Alább a megnyitón elhangzottak olvashatók.

GÁBORJÁNI SZABÓ KÁLMÁN FAMETSZETEI

„A gyermek rajza beszéd... A feladatok egy részénél adjunk teljes szabadságot, még a témakört se kössük meg. Rajzolják azt, amit akarnak. Ezek a feladatok tájékoztatnak nagyon sokszor a gyermek jelleméről, lelkialkatának természetéről... Rajzában ad ítéletet a dolgokról, rajzi megfogalmazása jelöli érzésvilágának hullámzó állapotát... szellemi tevékenység, amelynek vajúdás árán létrejött eredménye a rajz...”

Gáborjáni Szabó Kálmán 1945-ös gépelt kéziratában (*Hogyan nevel az általános iskola?*) olvassuk az alkotó fantázia szabad kibontakozását segítő elveket. Gáborjáni is a Kollégiumból indult, nevelői pályáját a Református Kollégium Tanítóképző Intézetében kezdte. 1922–44 között mintegy ezer tanítójelöltet oktatott a mesterségbeli készségek elsajátítása mellett a helyes látásmódra, a művészettörténetre és a rajzpedagógiára.

Masits László írja, hogy Gáborjáni foglalkozásai rendhagyóak voltak, és modelljeit is tanítványai közül válasz-

totta 1938-ban, őket örökítette meg a *Kántus*, a *Rézmetsző diákok*, *Csokonai a Nagyerdőn* című freskóin. Értékelte a gyermekrajzokból áradó eredeti és romlatlan látásmódot, felismerte a játékos rajzolásban rejlő lehetőségeket.

Bakoss Tibor (akinek galéria viselte nevét a Péterfia utcai épületben, s ő 1894–1921 között oktatott a tanítóképzőben) mellett Gáborjáni jelentheti a hidat a Kollégium rézmetsző diákjai és a Félégházi László, Tar Zoltán, majd a Madarász Gyula és Makoldi Sándor által képviselt újabb rajz- és művészetpedagógiai korszak között. Itt jegyezzük meg, hogy Bakoss Tibor már 1894-ben felismerte: mivel a néptanítók rajztanítást is vezetnek, nagy felelőssége van a tanítóképzési rajzoktatásnak. Kötelességének érezte, hogy a módszertani könyvek írásán túl ügyeljen a művészeti képzésre, tárlatlátogatásokat, közös rajzolásokat, növendéki kiállításokat szervezett.

Makoldi szintén kiemelt szerepet tulajdonított a tanítói rajzoktatásnak. A gyermeknek saját vizuális anyanyelvén kell rajzolnia – vallotta –, nemcsak a látványt, hanem az egész jelenséget, a hozzá kapcsolódó érzést is kifejeznie, a fogalmat pedig pl. nézőpontváltással jelezni a rajzban. „Igyekeztem rávezetni a hallgatóimat a gyermeki vizualitás nézőpontjára. Rájöttek arra, hogy vis-szahozható még náluk is ez a vizuális anyanyelvi szint” – emelte ki Makoldi az egyik interjúban. A most újra látható Kölcsey-portré odakíváncozik a Kölcsey-terembe. A költő idén 210 éve, 1809-ben fejezte be kollégiumi tanulmányait; de a jövő évi kultúra napi ünnepség is méltó alkalom lehet, születésének 230. évében újraavathatnánk a festményt...

A kiállításon a fent említett művésztanárok munkái is megtekinthetők, s a tárlat fölkarolja a debreceni kollégiumi rajzoktatás több mint két évszázadát, a 18–19. század fordulójától napjainkig. Külön izgalmas az egykor a kisvárdai tanítóképzőn végzett Bancsi Ilona tárlókban álló óravázlatainak a sora. 1936-ban lett népiskolai tanító, jól árulkodik ez a dokumentum a korabeli rajzórák szemléleti jellemzőiről és tematikájáról is. A tárlatot rendező Tamus István művésztanár az 1980-as évektől karakteressé váló újabb periódust érlelte tovább művészetpedagógiai munkájával; művészetszervezői tevékenységével hagyomány-átörökítő feladatot is vállalt, leginkább a grafikai örökség őrzése és megújítása tekintetében. Nem véletlenül: Lyka Károly művészettörténész épp Gáborjáni jelentkezése és a sokszorosító grafika két világháború között virágzása nyomán fogalmazta meg azt: ha Debrecen művészetének van miből meríteni, és ha valamiben a legerősebb, akkor az éppen a grafika.

A művészeti tanszék szakcsoportvezetőjeként Tamus 1996-ban rendezett művésztanár-kiállítást, melyen Kiss Sámuelről (a debreceni „Rajziskola” első

professzorától) vele bezárólag húsznál több rajzpedagógus életmű villant föl. Közülük itt most 15 név szerepel ismét, a névsor kiegészül Erdődy József Attila és Imreh Sándor munkáival, akik meghívása szintén már egy újabb művészi-pedagógiai szemlélet útkeresését jelöli. Tamus rendezte 2004-ben a művésztanárok történeti áttekintő kiállítását; 2000-ben *A debreceni grafika két évszázada c.* nagyszabású, a kezdetekre visszatekintő kortárs grafikai szemlét; s a fennállásának jövőre 20 éves jubileumát ünneplő Grafikusok Ajtósi Dürer Egyesülete gyűjteményi tárlatát 2018-ban. Ez utóbbinak már a címe is árulkodó volt: *Múlt, jelen, jövő a debreceni grafikai hagyományok tükrében*. S ne felejtjük el azt sem, hogy gondozásukban jelent meg, reprint mappában, a Római Magyar Akadémia ösztöndíjasa, Gáborjáni Szabó itáliai fametszet-sorozata.

Ebből három lap látható, illetve két-két, a református szakrális tematikát, valamint a szegénysorsot drámai életkép-tömörséggel reprezentáló négy kis metszete. Három új, nagyméretű metszettel van jelen Tamus István: köztük a 2017-es *Művésztelep a reformáció évében* hármas kötődését jelöli: egyrészt a szakrális tematikát, illetve a közösségi, művészetszervezői alkotó jelenlétet,

és végül a művészet révén megnyilvánuló (az alkotó-folyamatban rejlő) párbeszéd-lehetőségek időben s térben történő strukturálását.

MŰVÉSZTELEP
A REFORMÁCIÓ ÉVÉBEN –
TAMUS ISTVÁN SZÍNES
LINÓMETSZETE

A debreceni grafikai hagyományokról esszét írt Éles Csaba, a kollégiumi rajzoktatás történetét rövidebb formában Sz. Kürthy Katalin ismertette, és hosszabb tanulmányában Molnár-Tamus Viktória foglalkozott a témával. (Ő

az előadásában a rajzoktatás és vizuális nevelés szerepéről beszél az elmúlt másfél évszázad debreceni tanítóképzésében, így most csak az előzményekre utalunk.) Noha az első magyar rézmetszetek a 16. század közepéből valók, az 1561 óta nyomdát üzemeltető városban a rézmetszés később tűnt föl: a 18. század közepén jelentkezett a technikával Kováts György, 1767-ben Farkas István, Csokonai idejében pedig a rézmetszőknek már saját sajtójuk is volt. A kollégiumi diákok készítették 1800-ban az első magyar nyelvű földgömböt, így a rézmetszet is a szemléltető oktatás része lett. Tóth Béla írja könyvében, hogy a tevékenység magával ragadta a diákokat, társaságok és önképzőkörök alakultak, s amit előbb csak szórakozásból műveltek, az hamarosan a tanulás alapját szolgáló szemléltető eszközök készítésévé nemesedett.

Az első világi tárgyú metszetet (*Debrecen látképe* a debreceni asztalos céh szabaduló leveléhez) 1788-ban alkotta meg Kabai Mihály, majd az 1792. évi új kollégiumi törvénykönyv 1796-ban kiegészített változata a rajzolás és zenét „nemes szórakozásként” ajánlotta a diákok figyelmébe. S megelőlegezte ezt a Kollégiumban tanuló Pethe Ferenc, Kiss Sámuel, Sárváry Pál, Karacs Ferenc és Eröss János képzőművészeti tevékenysége. Sárváry Páltól egész rajtfüzet maradt fenn, aki a jó rajzolókat külön taníttatta. A kötelező rajzoktatás 1801-es elrendelése után 1804-ben írta „*A rajzolás mesterségének kezdete...*” című munkája első kötetét (35 kollégiumi rajztanári éve során hat tankönyvet írt). Az ő tanítványa volt Kiss Sámuel, Debrecen első festője, egyben az ország első akvarellistája. Bár a rézmetsző kör 1812-ben föloszlott, az illusztrált tankönyvek és autonóm művészi lapok készítésének hagyománya fennmaradt.

Az alkalmasszerűen válogatott kiállítási anyagból kiderül: a Kollégiumban folyó rajzoktatás nemcsak a didaktikai szemléletet, hanem az adott korszak autonóm művészeti irányait, lehetőségeit, technikáit is reprezentálta. A meggyökeresedő rézkarc után a sokszorosító grafika szinte mindegyik változata megjelent. Bakoss Tibor bevezette az akvarellt, Bosznay István (Medgyessy Ferenc első mestere) pedig a díszítést is az alakrajz mellé. Madarász Gyula a lélek- és sorsábrázolást mutatta be, tájkompozíciós keretek között.

ERDÉLYI TÁJ C. KÉPE AZÉRT KÜLÖNLEGES,
MERT A LEGINKÁBB A GOUACHE TECHNIKÁT
ALKALMAZÓ MADARÁSZ GYULA RITKA
OLAJKOMPOZÍCIÓINAK EGYIKE.

Cs. Uhrin Tibor után az 1990-es években Nuridsány Évával ismerték meg a hallgatók a tűzzománc elemi önalakító erejét, itt látható négy expresszív-szimbolikus zománca (*balra ezek közül az egyik*). A Rudnay-tanítvány Tar Zoltánt festőként ismerjük, de a szobrászatot Kisfaludy-Stróbltól tanulta, itteni portréja ezt az oldalát is reprezentálja. Tarnál, Félegyházi Lászlónál és Török Anikónál a pasztell és a vegyes technika, az expresszivitás, líraiság és szimbólumjelleg ötvöződött (utóbbira példa Fekete Borbála képe is); a katedrától nemrég

megvált Fátyol Zoltán az archaikus gyermeki emlék- és kollektív élményréteg kifejezésének jelentőséget hangsúlyozta (ezt tükrözik *Malom-gáti képei*).

S egyszerre van jelen a klasszikus rajzműveltség és a kísérletező újragondolás a tanszék – ugyanitt már „székfoglaló” tárlattal bemutatkozott – két új művésztanáránál. Imreh Sándor a szénrajzzal is képes festői kompozíciót alkotni, de a medialitás, avagy az átváltozás folyamatának grafikai keresése, szintén jellemzi. S míg Kiss Sámuel 200 évvel ezelőtt (1813–19 között) még a Kollégium vezetőinek engedélyét kérte, hogy gipszfejeket hozasson Bécsből a

szénrajzportrék készítéséhez, Erdődy József Attila pet palackos kupakokból készítette tanítványaival a reformációs Kakast az egyszerre világi és szakrális térben, most pedig Bosch-variációkat mutat be, geometrikus színjelekkel. Ez már az asszociatív vizuális gondolkodás jele – hogyan fejezhetik ki a konstruktív geometrikus színnégyzetek pl. a kísértés, az utolsó ítélet és a gyönyörök kertje élményrétegeit –, tehát: miként lehet visszavezetni a modern művészet eszköztárával oda, hogy a látvány és az élmény mögött az egészet, a jelenséget is érzékeljük.

KISS SÁMUEL NŐI FEJTANULMÁNYA

ÉGI ÉS FÖLDI GEOMETRIA

*A 70 éves Aknay
János festőművész
életmű-kiállítása
Szegeden,
a Reök-palotában*

A hetvenéves Aknay János alkotásaiból nyílt életmű-kiállítás február 28-án a szegedi Reök-palotában, *Égi és földi geometria* címmel. A két emeleten több mint 230 alkotás látható, átfogva Aknay mintegy fél évszázados életművét, hiszen az 1970-es években készült korai munkái mellett a 2018-ban született képek is szerepelnek a tárlaton. Ebből az alkalmából egy 250 oldalas – magyar és angol nyelvű – nagy alakú album is megjelent Aknay János munkásságáról.

A kiállítás kurátora, Nátyi Róbert művészettörténész arról is beszámolt, hogy ezt a tárlatot már legalább tíz évvel ezelőtt elkezdték tervezni; „bizonyára ez az ország egyik leglassabban elkészült tárlata” – emlegette a köszöntőjében. Majd bevallotta, hogy eredetileg Aknay János 60. születésnapjára szerettek volna egy nagyszabású tárlatot rendezni az akkor újonnan nyílt kiállítóházban, s ez méltó debütálás lett volna a palotának, de akkor a szentendrei és a debreceni kiállítások fölülírták ezt az elképzelést.

„Aknay művészete nem kér a címkékből. Nemzedékének kiemelkedő, folytonos megújulásra képes alkotója. Úgy összegez, hogy folytat. Oly módon illeszkedik a magyar hagyományokba, hogy közben el is tér tőlük – így értékelte az Aknay-életművet megnyitójában Baán László, a Szépművészeti Múzeum és Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója. – A geometria az állandó, a mérhető igazságok birodalma. A földi lét olykor kétségbe ejtő káoszában és az életen túli örökkévalóságban is van a dolgoknak felfogható alakja, tengelye, térfogata? Van emberléptékkel felfogható értelme? Az égi és földi geometriával mintha Aknay azt mondaná: igen, ő hisz ebben. Valahol a mélyben és valahol a magasban rendnek kell lennie.”

Az album köszöntőjét Balog Zoltán írta, kiemelve a földöntúli jelképiség és a nonfigurativitás összhangját. Idézzük föl az alábbi megállapításokat: „Egyik pillanatban az ég felé tekint, máskor pedig a már-már konstruktivista, geometrikus terekben bolyong. Együtt van jelen képein a fent és a lent, a mélység és a magasság. Mondhatjuk úgy is, hogy az isteni teremtés és az emberi alkotás parafrázisa. A láthatatlan és a látható világ. A tudatosság és az ösztönösség sajátos elegye, amely az alkotói alázattal lesz teljes.”

Baán László kulcsszavai – követve a mottóként választott Pilinszky drámai holtpontra és angyali irgalomra vonatkozó iránymutatást – a küldetés, a cselekvés, a magány és az irgalom. Érvényesnek véli e szavakat Aknay János művészetére is, aki jól tudja, hogy a drámai holtponton a létezés legnagyobb kérdései várnak, és az angyal irgalmát az angyalszerepek szerint értelmezi.

Ekként különíti el a festő (az emberi tudatosulás), a város (Szentendre) és a (geometrikus, absztrakt, konstruktív módon stilizált) formák angyalán túl az irgalmas angyalt (aki útítárs, és aki az irgalom révén töri meg a magány csendjét).

AKNAY JÁNOS:
VÉDŐANGYAL (1998)

Feledy Balázs esszéje az Aknay festészetében visszatérő, jellemző motívumokat olvassa újra, és előrebocsátja: „A szigorú konstruktivizmusból kifejlődő geometrikus, posztgeometrikus festészeti világban nehéz érzékeltetni az individuumot, bár lehet, hogy épp e törekvéseknek az is a(z egyik) célja, hogy elrejtse a személyiséget, s kitarja a szemléletet.” Ennek a tételnek mondhat ellent Aknay János festészete, aki ebben a geometrikus egyen-világban mégis képes mindenki mástól eltérő szemléletet – így szubjektumot – közvetíteni a képein. Köszönhetően annak is, hogy a címben emlegetett motívum nála már a motivációt (az élményt és rendet, a hagyományt és újítást, a hétköznapokat és ünnepélyességet) is jelenti. A város és az angyal találkozása látszólag egy rendezett (sőt, túllontúl rendezett) világban történik meg, az emlék mágiája azonban egyúttal mindent labirintusszerűvé alakít. S azt a bizonyos Ariadné-

fonalat az eszmények jelenthetik. „Az angyal egy élet terhe, tragédiája, öröme, felszabadultsága, hite, felmagasztosulása. Az angyal is egy eszmény, melyet befogad egy másik eszmény, melyet Szentendrének hívnak” – írja Feledy.

Nagy Márta már jegyez egy könyvet Aknay János Jézus életéből vett, tizenkét történetet földolgozó sorozatáról (*Aknay János Csend-történetei*, 2015), és most is a szakrális vonatkozásokra helyezi a hangsúlyt *A kereszt realitásában* című tanulmányában. Kutatja a két világ (a két létmód: fizikai és metafizikai egzisztencia) közötti átjárhatóság szimbólumait. Ezek egyike a kereszt, a másik az angyal. Hann Ferenc a művész balatonboglári evangélikus templomba festett oltárképét mutatja be (*lásd a művet és alkotóját a 2010-ben készült felvételen*); Szakolczay Lajos pedig ismét az angyalmotívumról ír, s azt új konnotációval (a „létösszegző igazság” tételével) látja el: *Az angyal mint önarckép, mint bűnmegvalló gesztus*.

A 2018 őszén elhunyt P. Szabó Ernő nagyobb elemző tanulmányt írt *Az emlék jelene* című 2015-ös Aknay-albumba, itt ennek egy részlete olvasható. Ennek alaptétele, hogy Aknay mindig úgy építi tovább saját művészetét, hogy a jellemzői ugyan változatlanok, azonban az egész festőszellemiségét az összegző megújítás minősége vezérli. Minden műve, minden sorozata egyszerre szintézis és előrelépés.

SZENT CSALÁD – AKNAY JÁNOS
1972-ES OLAJ-PASZTELL KÉPE

Köszönhető ez annak is, hogy nemcsak a szakrális és a profán egyensúlya jön létre, hanem az egymástól oly távolinak tűnő képnyelvi rétegek (például a főntebb már említett angyali spiritualitás, illetve a szigorú geometria) is szerves módon illeszkednek egymáshoz. Az angyalok és épületek pedig tulajdonképpen jelenvalóvá teszik ezt a nyitottságot.

VÁROS (2003, BALRA, FENT);
HOMMAGE A TÓTH MENYHÉRT
(2003, JOBBRA, LENT)

AKNAI JÁNOS FESTMÉNYEI

Továbbgondolva P. Szabó fölvetését, arra jutunk, hogy a nyitottság maga az angyali kommunikáció, mely egyszerre lehet a Szakolczay emlegette létösszegző nyitottság és bűnmegvalló gesztus színtere vagy a Nagy Márta által vázolt vertikális és horizontális irányok egyetemeség felé mutató ereje.

Az albumban olvasható (a tárlat kurátora) Nátyi Róbert nagyobb tanulmánya, mely az eddig szinte alig feldolgozott területtel, Aknai festészetének a térbeli kérdéseivel foglalkozik. A gondolatmenetében az ökonomikus (a fizikai kiterjedés alapozzataira utaló jelek révén

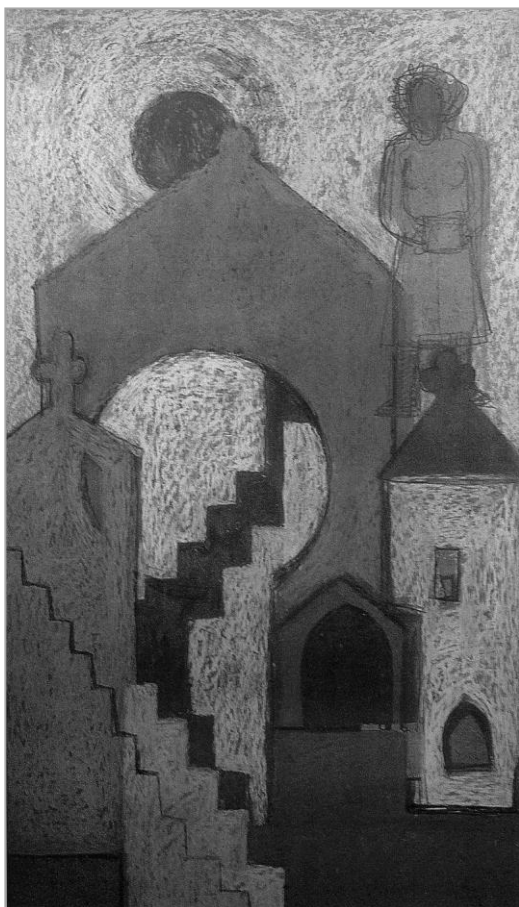
megvalósuló) rendteremtés szándéka ugyanúgy szerepet kap, mint a tér, a szín és absztrakció viszonya; a barokk formahagyományok (sőt, az ikonradíciók) újragondolása és a montázstechnika alkalmazása; a fizikai és spirituális fókuszát áthelyező ablakjelkép, a makro- és mikrokozmosz, az emlék és időtlenség kapcsolata.

Bár Nátyi tanulmánya az album felét alkotó írások legterjedelmesebbike, az Aknay János festészetét legrégebben és legalaposabban ismerő Novotny Tihamér lehet a legbiztosabb olvasati támpont. Ő már a nyolcvanas évektől rendszeresen ír Aknayról, munkáinak egyik fontos állomása volt a 2004-es *Angyalos könyv*, a 2009-es életműalbum és a *Hungart* kiadásában 2016-ban megjelent monográfia. Itt

Aknay János emlékezésé oldott szentendreiségéről ír, „az egyszeri és egyedi fátumszemélyiség” egész festősorsát megidézve, ahol a lírai és konstruktív szürreális keretek mindig antropogén jellegűek, szimbolizáló, átélkesített és „istenes” jelleget kaphattak. A rovásírás jelektől az angyali (külső és belső) univerzumokig, a lépcsők-től a templomtornyokig...

Az album második része a 2015 utáni művek közül 130 színes reprodukciót ad közre (az Angyalok és szentek, valamint az Emlék sorozatokból).

SZENTENDRE FELETT –
AKNAY JÁNOS 1972-ES
FESTMÉNYE

ELINDULTAM HOZZÁD

Burai István emlékére

Elindultam hozzád, a hegyen át,
a túloldaltól szólt a szerenád:
kőbivaly- meg rózsatücsök-hangok,
farkas-magányú bohócharangok.

Becsuktam a szemem, hogy lássalak,
s megkerüljem a sápadt árnyakat.
Ezerfejű sárkányt hessegettem,
míg hajnallott már az ég felettem.

Elindultam hozzád, a mesébe,
napfényt fontam a táltos sörénybe.
Megittam pünkösdi harmattal –
szárnyát fürdette abban az angyal.

Fent, a hegy ormán fekete gránit
lesi a völgyet, s megígér bármit:
díszes lakomát, aranykacagányt,
gyönyörű mérget, holdat, szent leányt.

Megállok még az éjszaka szélén,
átszakadok az álmok pribékjén.
Lovam fölnyerít, s kering egy madár
fölöttünk, majd a csonka ágra száll.

Elindultam hozzád, de képeid
téged rajzolnak föl az égre itt;
koronád van, sörényed és szárnyad,
s megríkatod a virágzó fákat.

A KÉT ÉVE ELHUNYT BURAI ISTVÁN (1951–2017) FESTŐ- ÉS GRAFIKUMMŰVÉSZ
EMLÉKKIÁLLÍTÁSA NYÍLT MEG ÁPRILIS 12-ÉN A DEBRECENI ÚJKERTI GALÉRIÁBAN

DR. BORDÁN LÁSZLÓ (A FENTI KÉPEN,
JOBBRA) MAGÁNGYŰJTEMÉNYI ANYAGA
KÉT ÉVTIZED ALATT GYŰLT ÖSSZE.
A MEGEMLEKEZÉSEN MÁTÉ LÁSZLÓ
MŰGYŰJTŐ (A FENTI KÉPEN, BALRA),
LÁSZLÓ ÁKOS GRAFIKUMMŰVÉSZ (JOBB
OLDALI KÉP) ÉS LUKÁCS GÁBOR FESTŐ-
MŰVÉSZ EMLÉKEZETT A BARÁTRA ÉS
ALKOTÓTÁRSRA. A TÁRLATOT TAMUS
ISTVÁN GRAFIKUMMŰVÉSZ RENDEZTE.
(A FOTÓK BORDÁN LÁSZLÓ KÖZÖSSÉGI
OLDALÁRÓL SZÁRMAZNAK.)

EMLÉKEK – ÉS EMLÉKÉVEK

Orbán Irén legújabb varrott képei

A 2018-ban 85 éves, székelyvajai születésű „meseszőnyegvarró” – a marosvásárhelyi Bandi Dezső-iskolában a képvarrók egyik legmarkánsabb naiv művészevé lett Orbán Irén túvel festett képei egyszerre olvashatók szubjektív történelmi s asszociációival együtt lelkében-sorsában megélt folklórmozzaikként. A 2000 óta (a szintén képvarró testvérével, Gazda Annával) Komáromban élő alkotó legújabb műveit küldte el a folyóiratnak, s a művész kommentárjaival együtt közöljük ezeket.

HUNYADI MÁTYÁS

Az egyik legnagyobb magyar királyunk, emlékét sok népmese és monda is őrzi. 1458–1490 között uralkodott. Ez a szőnyeg *Mátyás király és az öreg szántóvető* történetét ábrázolja, melyben a „józan paraszti ész és logika” győzedelmeskedik az urak kapzsisága és irigysége fölött.

2017 A REFORMÁCIÓ EMLÉKÉVE

Ez a darab a reformációkezdetének 500. évfordulója előtt tiszteleg. Több generáció (az idős, a fiatal s az éppen megkeresztelt újszülött) jelenik meg a képen, a falu apraja-nagyja ünnepi alkalomhoz illően igyekeznek a templomba.

A napkeleti bölcsek tesznek látogatást a kis Jézusnál, akinek ajándékot visznek. A Szent Család körül az angyalok és a pásztorok is szerepelnek.

Orbán Irén varrott képeinek egyik fő jellegzetessége, hogy a horizontális ábrázolás helyett vertikálisan jeleníti meg az elbeszelt történetet, ráadásul képei alulról fölfelé „olvasandók”, így a jelenet csúcspontja mindig a legfelső képmező. (Mátyásnál pl. az öreg szántóvető megjutalmazása; a reformációs képnél az ünnep áhítata; a csíksomlyói jelenetnél a mise; a betlehemezésnél pedig az angyalok megjelenése – noha ennél az utóbbinál a három képsík által „elbeszelt” történet virtuálisan egyetlen hangsúlyos mezőbe szintetizálódik.)

A CSÍKSOMLYÓI BÚCSÚ

A székelyek 1567-től ismert, katolikus hitük megvédéséért hálát adó fogadalmi zarándoklata mára az összmagyarság legjelentősebb keresztény eseményévé vált. Minden évben több százezer ember zarándokol el Somlyóra, ahol részt vesz a Szűzanya tiszteletére tartott körmeneten, szentmisén.

BETLEHEMEZÉS

A betlehemezés a karácsonyi ünnepekör egyik legnépszerűbb misztériumjátéka, amely Jézus születésének történetét mutatja be. Ezen a 2014-ben készült képen a „háromkirály”-jelenet látható.

A KUKORICA ŐRZÉSE

Orbán Irén a hétköznapi és a munkához kapcsolódó szokásokat is megeleveníti. A jobb oldali kép az erdőszéli kukoricaföldet mutatja, ahol a vetést, az érlelődő termést a vadaktól, sötétedéstől pirkadásig őrizték a gazdák. Kunyhókat állítottak fel, tüzet gyújtottak, olykor körbejárták a területet a kutyákkal, így védekeztek a vadkár ellen. Sokszor előfordult, hogy még nappal is a határban tartózkodtak a csészők.

CSÉPLÉS

A cséplőmunkások aratás után – augusztus végén – kezdték meg a munkájukat. A sarlóval learatott érett kalászatokat kévébe kötötték, majd a gabonakévéket a tarlóról szekereken szállították haza, cséplésig csűrökben tárolták. Cséplőgéppel választották szét a magot a kalásztól. A kicsépelet és megtisztított gabonát az őrlésig ún. szuszékokban (azaz: ácsolt ládában) tárolták – ez látható a felső képmezőn.

RÓZSA SÁNDOR, A HÍRES BETYÁR

A szakrális (vallási vagy mitologikus történelmi) emlékezet vagy az ismert népballadák képes feldolgozás mellett foglalkoztatják Orbán Irént a szöveg-folklor emlékei is, amelyek akár több változatban élnek a nép ajkán. Ezen a képen Rózsa Sándort, a népballadai hős alakját idézi fel. A híres alföldi betyár nevéhez sok kaland fűződik, fosztogató és bujkáló életmódja miatt elfogató parancsot tűztek ki rá, és életfogytiglani fegyházra ítélték. Itt az a jelenet látható, amikor Rózsa Sándor a feleségének megüzeni, hogy a gyermekét „*sem csikósnak, sem gulyásnak ne adja, / apja helyett betyárságra tanítsa*”.

Ennek az idézett szövegelemnek egy jelentésében változó forrása az Ecsedi István által gyűjtött, 1927-ben közreadott *Hortobágyi pásztor- és betyár-nóták* című könyvben is fellelhető. Ecsedi írja, a nóták csoportosítását indokoló bevezető fejezetben:

„A hortobágyi pásztorok nótáiban még ott él a betyár, a szegény legény. Nálunk nagyon rokonszenves a betyár fattyú, aki virtuosos, nyalka, bátor, nem fél a vármegyétől sem. Ezért ez ok nélkül is üldözi. Legtöbb betyár

pásztorokodáson kezdte. Rásikerült egy pár jószág kiadása, vagy elhajtása, világga bujdosott. Szépen fejezi ki a nóta: *Megizenem az ídes anyámnak: / Gongyát viselje két kisebb fíjának. / Se csikósnak, se gulyásnak ne aggya, / Mer ott csak a betyárságot tanújja.*” Az Ecsedi által gyűjtött szöveg a betyársorstól óvna a fiát, míg az Orbán Irén által földolgozott változat a betyárkultuszt erősíti föl, hiszen a feleséget bízza meg azzal, hogy fia az apja nyomdokaiba lépjen...

MARGÓ ÉS VENDÉGSÉG

„DALLAMMÁ ALAKÍTJUK
A DILEMMÁKAT”

*Tanulmányok, ismertetések,
interjúk, levelek, e-mailek
Báger Gusztáv költészetéről*

Szerkesztette: Sipos Lajos; Tiszatáj
Alapítvány, Szeged, 2018.; 380 old.

*A József Attila-díjas költő 80. születés-
napjára megjelent, 1996 óta kiadott
több mint 20 verseskötetéről szóló kriti-
kák és reflexiók gyűjteményének borító-
ján René Magritte L’oasis című festmé-
nyének reprodukciója szerepel.*

„Új versei megőrzik Báger Gusztáv lírájának ezt a jellegzetességét, [hogy] több síkon is értelmezhetőek, miközben a korábbiaktól eltérően, a férfias szelidség, a mindenben átlátó nyugalom és derű jegyében kitárulkozóak. Nemegyszer bemutatják születésük szituációját is, rögzítik a valóságnak azt a sajátos, senki másra nem jellemző szegmensét, amelynek centrumában a szerző áll. Ez a pár szóval felvázolt – általában – belső tér, enteriőr megkönnyíti a nyilvánvaló költői szándék beteljesülését: behívja, bevonzza az olvasót, potenciálisan tehát az egész világot, otthonos műhelyébe, ahol minden tárgy tulajdonosára vall, semmi se véletlenül kerül a képre. Becsálja, hogy odabent, ott nála találkozzék önmagával, a versek tükrében nézze meg, lássa meg önmagát (is), mint lehetőséget, aki akár helyet is cserélhetne vendéglátójával, hiszen költőnk új verseiben olyan egyszerűen történik minden, hogy az valójában bárki mással is megtörténhetne; nem véletlenül van minduntalan jelen a szerző szája szögletében egy alig észrevehető mosoly.”

Mezey Katalin kritikájából (*Beszélő talentumok*, 2009) való a fönti, hátsó borítóra emelt idézet, a 2008-ban megjelent *Míg leírom, felébredek* Báger-verskötetről. De orientálnak a rövidebb citátumok is. Kabdebó Lóránt szerint Báger Gusztáv költői helyzete a szabadság, az „ismert korlátok nélküliség”, a vers „témája” pedig a korlátok átlépésének megszerkesztése. Ha pedig a tér és idő koordinátái közé helyezük e kettőt: „az idő a korlát, a tér a szabadság”.

Szentmártoni János már 2004-ben arra figyelmeztetett, hogy Báger Gusztáv költészetét nem lehet az elméleti megközelítések skatulyáiba gyömöszölni; Tandori Dezsőt (2009) pedig mindig egzisztencializmusra hangolta ez a líra. Olyan élményköltészetéről van szó, melyben a „modernség klasszikusa” kedve szerint váltogatja a hangot és a hangon belüli fekvést, hangnemet és a témát. Ezt az élményt erősíti föl 2014-es *Edzésterv* című kötetről írt ismertetésében Kántor Zsolt, aki hatványozottan érzi az újraértelmezés szükségét. Bágernél ugyanis nemcsak általában a költői megközelítésmód újul meg, könyvről-könyvre, hanem egyetlen kötetben belül is képes a hangnemváltásokra.

Kántor Zsolt költő és író ismeri egyébként talán a legalaposabban Báger Gusztáv költészetét: a 2003-ban a *Széphalom Könyvműhely* gondozásában megjelent *Időtáv mollban* című kötet óta szinte mindegyik könyvről megírta kritikáját, esszéjét vagy ismertetését (a 2013-as *Mondtam-e?* című könyvről két reflexiója is született), így nem véletlen, hogy a 80. születésnapjára írt kritikái gyűjteményben is Kántor szerepel a legtöbb írással, összesen tizenhárommal, valamint ő jegyzi a nagyobb terjedelmű bevezető tanulmányt (*A szöveg mint cselekvés*), melynek első változata a Báger Gusztáv költészetéről 2007-ben megjelent *Madarak, puha gépek* című esszékötetben jelent meg. S bár nem találtam összefüggő, szó szerinti nyomát a könyvben, rábukkantam a *Báger Gusztáv és a narratívák ethosa* című, korábbi megállapításait újragondoló esszéjére, melynek tételei visszhangoznak a szöveg-cselekvésről szóló bevezető tanulmányban. Innen még a kötet szemléje előtt kiemelek (s magam is továbbgondolok) néhány észrevételt.

Báger Gusztáv írásaiban egy szövegen túli rendezőelv fedezhető föl, s már félhosszú verseiben is megjelenik a narratíva: „a képek és a fogalmi felfedezések mindig kapcsolódnak valamilyen jeles eseményhez, beszélgetéshez vagy emlékhez”. Ugyanakkor a dialogicitás is jelen van (elsősorban a 2013 óta megjelent kötetekben), hiszen maga a szöveg is föltesz egy-egy kérdést, de anélkül, hogy lerombolná a költői ethoszt a tételesség terhe. Kántor szerint két nagy narratíva uralja ezeket a köteteket, egyrészt a szerelem, párkapcsolat témája, illetve a közéleti-társadalmi dilemmák világa, mely utóbbiból sem hiányozhatnak a személyes egzisztencia „lábjegyzetei”. Megemlíti azt a sajátos vonást, hogy Báger költői modalitása az olyan fotókompozícióhoz hasonlít leginkább, amelyben „a pusztá dokumentálás és a művészi értékű kifejezés penge vékony határon egyensúlyoz”. Ehhez az állításhoz a 2016-os *Találgatom, mit üzensz* kötetből idéz példákat, amelyek bizonyítják, hogy a magánvilág ügyei már az elmondás pillanatában maguk köré vonják azt a szakrális atmoszférát, mely

egyetemessé tágítja a versvilágot. „A valóság és a fantázia egybenyitott hajói, akár egy költészeti templom, adják meg Báger szövegépítményeinek öblös ornamentikáját. És ott van a háttérben az akusztikai tudattalan, amely, mint egy tárna, megírásra érdemes ásványokat rejt” – írja Kántor Zsolt, aki a múlt-elbeszélő technikát illetően is izgalmas következtetésre jut.

A költő a jelen múltértelmezői kontextusa vagy az emlékezés helyett a múlt eleven érzékelését kínálja. Báger Gusztáv azt látatja, hogy „ha közelebb lépünk a dolgokhoz, ha megérintünk valamit, rögtön kiderül, hogy ami síknak tűnt, az teret rejt, ami egyenletesnek, annak domborzati jellege van, ami pusztán szerkezetnek látszik, azon pedig az élet organikus jelei is felfedezhetőek.” S erre a Kántor által idézett példa az *Edzéstervből* (Előadás): „A lány szülei nyaralni mentek. Egyetlen napjuk van mindenre. Behúzzák a függönyöket. Csak halljuk a párbeszédet. Eleinte megbecsülik a lehetőséget. Mámorosak és szelídek.” A szűkszavú narratíva még a haikukat és epigrammákat válogató, 2015-ös *Zongorahangoló* című kötetben is érvényesül, hiszen a nagy gondolatok mögött – „Jó volna átműteni a múltat/ kimozdítani helyükről a dolgokat”; vagy: „Lassan annyit beszélünk, nincs, aki lejegyezze a tömény semmit” – ott vannak a hétköznapi rutinok: „Reggel szentbeszéd, délben elmélkedés, este konklúziók, fogmosás.”

S ha már a szerelmi és közéleti narratíva is szóba került, megjegyzendő: a testi élmény utalásai lelki-szellemi élménnyel forrnak össze, és jelen van itt is a költői önirónia. „Éjfélkor újra otthon. Széjjelfolyok a bőrfotelemben. Te horkolsz, mint egy légkalapács. Én meg azon gondolkodom, vajon kényelem vagy fantáziátlanság részemről, hogy el sem tudok képzelni immár ennél ideálisabb helyzetet?” (Kántor Zsolt kiemelése a *Mondtam-e?* kötet *Újra otthon* c. verséből.) A szakralitás egzisztenciális határtalansága nemcsak a szerelem-poézist kíséri, de a közéleti témahangolásokat is. Báger a versben azt a hitét fejezi ki, hogy nem a jobb egyezmények és az átláthatóbb politika vagy a körülmények és a szavak teszik a dolgokat jobbá (sőt: „Nem is válik angyalá az ember”), hanem: „A szeretet ad kegyelmet.” Itt tehát a szeretet-erkölcs hangja szólal meg, és ez a morálfilozófia költözik át a versbe.

Különleges kötet: megjelenését a Magyar Nemzeti Bank (annak Pallas Athéné Domus Sapientiae Alapítványa) támogatta. Matolcsy György, az MNB elnöke írta az előszót *Az integrális ember...* címmel. Báger Gusztáv ugyanis közgazdász professor emeritus, a monetáris tanács tagja, az 1960-as évektől hazai és nemzetközi szervezetek, intézmények szakértője, tisztviselője vagy vezetője;

de az 1960-as évek közepétől „csendes költő” is – akit Nagy László és Csoóri Sándor, Juhász Ferenc és Tandori Dezső pártfogolt, biztatott. Harminc évet várt azonban első kötete megjelentetésére, azóta szinte minden évben jelentkezik új kötettel, 2012-ben pedig a József Attila-díjat is megkapta. Egy termékeny közigazgató-életmű forrt össze a termékeny költőegzisztenciával. A realitások (a hétköznapi létügyek) és a valóságon túli világ – a Matolcsy által említett magasztosság, vagy az általunk jobban ide illőnek vélt jelző, a transzcendens felismerés – szerves egybekapcsolódása teszi olyan egyedivé Báger Gusztáv költészetét. Már ezzel a ténnyel is „kánontörést” hajtott végre, illetve azzal is, hogy a szakrális dimenzió megjelenítése nélkülözi itt a külső dísz, míg a Kántor által kiemelt versnyelv indulati telítettsége annak gyakori alultilizáltságával érzékelteti a személyes és társadalmi létezés dilemmáit.

Innen ered a kötet cím („*Dallammá alakítjuk a dilemmákat*”), miközben nem hagyományos módon szólal meg a dallam, nem zenél, nem díszít, hanem sokkal inkább a zenei viselkedés, a téma- és tónusvariáció, a belül fölszendülő zene transzcendens (szellemi, biblikus és filozófiai) allúziókkal teli, tárgyias lírai átíratait, parafrázisait kapjuk. Úgy képezem el ezt a párhuzamot, mint amely eleve létezik a zene és a költészet között. Ha a költészet anyaga a nyelv, úgy a zene anyaga a lélek – nyelv és lélek pedig (Kosztolányitól tudjuk) együtt létezik, elválaszthatatlanul. Ahogy a zenét a kotta és a levegő rezgése, a verset a látható és megszólaló nyelv teszi érzékelhetővé – de a zene és költészet már a hangjegy vagy a leírt és kimondott szó előtt létezik. Báger versében csak a szellemi-lelki cselekvés kap formát, a külső és belső, a fizikai és metafizikai valóság rezonanciája a – szabadon áradó, mégis valamilyen „isteni tervet” végrehajtó – költemény.

Több mint két évtized nyilvános költészete reflektálódik a legkülönbözőbb műfajokban. Van itt rövid recenzió (Lackfi Jánostól, Máté Imrétől, Oravecz Pétertől, Kákonyi Pétertől, Lászlóffy Csabától, Pósa Zoltántól, Tóth Sándortól). Olvasható kritika és esszé (Kabdebó Tamás, Batári Gábor, Bella István, Petőcz András, Takács Tamás, Sipos Lajos, Koppány Zsolt, Handó Péter, Kelemen Erzsébet, Ébert Tibor, Szabó P. Katalin tollából). Van személyes és informatív, érdeklődő, elismerő, köszönő és gratuláló levél (Oláh Jánostól, Körmendy Zsuzsától, Jókai Annától, Lengyel Balázstól, Albert Gábortól, Olasz Sándortól, Fejtő Ferenctől, Vasadi Pétertől, Tarján Tamástól, Prokopp Máriától, Vizi E. Szilvesztertől, Filip Tamástól). És olyan is, amely valóságos esszé (Tandori Dezsőtől, aki költői *Válaszdalt* is írt Báger verseire), sőt, a Báger Gusztáv költészetét méltató levélváltás is olvasható (Lengyel Balázs és

Tandori között). Tanulmányt és elemző kritikát írt róla nemcsak Tandori Dezső, Kántor Zsolt és Mezey Katalin, hanem Kabdebó Lóránt, Szentmártoni János, Bakonyi Veronika, Kiss László, Bokányi Péter, Németh István Péter és Sipos Lajos – valamint szerepel itt az a hosszabb írás is, melyet a Néző Pont folyóiratban közöltem a *Nézi, ahogy nézem* című kötetéről. A könyv mintegy függeléke a két, Báger Gusztávval készült interjú; mindkettő a *Magyar Napló* folyóiratban jelent meg: „*Táguló ker(e)tek*” címmel 2006-ban Olasz Sándor, 2018-ban „*Számomra az Ember a Házában az egyik örök dimenzió*” címmel Pomogáts Béla beszélgetett a költővel.

Belátva a teljes szemle lehetetlen voltát, csak néhány jellemző észrevételt emelek ki – a kritikákból, esszékből és tanulmányokból. Bella István a szavak közötti csöndről beszélt (a harmadik kötet, az 1999-es *Vízrajz* apropóján). A kései Pilinszky hangjának rezonanciáit is fölfedezni véli Bella (ennek a „gyökervers” hagyománynak az avantgárdal társítását veszi észre Petőcz András is), de Bella István félelme alaptalan volt, hiszen ez a költészet nem az elhallgatás felé haladt, hanem az a csönd lett mértékadó Báger számára, mely az Egészet összekötő oltóanyag. Ugyanitt Szentmártoni János az önértelmező lírai jegyek mellett a tükörtartó szerepet emeli ki, tehát a költői önértelmezés egyúttal az emberi én- és létértelmezés kerete lett. S Tandori Dezső vette észre, hogy ez a belső csönd nem a hallgatásé, inkább a feszültségé. Olvasatának e paradoxon-címet adta: *Egy bensőséges expresszionista*. Az expresszív kitárulkozás vagy a világmegmutatás és az intuitív sejtés feszül egymásnak. Tandori ezt írja: „A kaleidoszkópos fogalmazás jellemzi Báger versvilágát, ha függőlegesen nézzük; a teraszos építődés, ha vízszintesen.”

Kabdebó Lóránt úgy véli, hogy „a későn felszabaduló ember” líráját kétféle alkotói retorika tartja össze (a 2001-es *Tűnő ajtók* kötetéről írva). „A tér örök szabadságával szemben az idő korlátozottsága. A változatlansággal szemben a változás. [...] Rálátás a létezésre és átélése az egyes életnek. [...] Báger] verse középpontjában a versíró áll: élete mulandóságával. Az Egy megjelenési formája a pillanatba zártan: vissza és előre keresve az időben. Amelyet a térben lezajlott jelenetek emlékképei jelenítenek meg a versben.” S Kabdebó Lóránt már ki is fejté azt, amit Szentmártoni észrevett a tükörszerepről.

Nem az Én személyes létének külvilági, mások számára való tükörképét tartja fontosnak, nem a saját élettapasztalatának visszhangjait keresi a külvilágban, hanem az „átadhatóság” maga érdekli. S hogy a Másik (az Olvasó Én) észreveszi-e mindezt, van-e hatása rá az átadhatóságnak. Mert miről is beszél tulajdonképpen Kabdebó? – A versben térré váló időről, illetve az idővé válás

aktusáról. Hogy ebben a pillanatban a mulandóságérzés megszűnik, mert az egész élet (mint tér), annak minden külső fizikai és belső szellemi élményével belesűrűsödik az időről nem tudó pillanatba.

Ezt a pillanathelyzetet járja körbe egy későbbi (a kilencedik) kötet, *A tükör éle* 2005-ből. Bizony, létparadoxon ez! „Magritte szavakban” – ahogy Báger Gusztáv németre fordított verseinek *Forró hidegvíz* kötetéről írta címében a (névvel nem azonosítható) recenziens. Ez indokolja az ünnepi kötet borítóján a képválasztását is – „Itt valaki úgy költ, mint ahogy Magritte festett.” Tehát a referenciák eltolódnak, érvényüket veszítik a paradoxonban: „Ki temeti el a halhatatlant?” 2002-ben Párizsban franciául jelentek meg Báger versei – két-nyelvű kötetéről (*Statues de Cendre – Hamuszobor*) így szintén föllehet a gyűjteményben néhány reflexió, melyek arra világítanak rá, hogy e szűkszavú költészet milyen sűrű asszociációs mezőket jelenít meg.

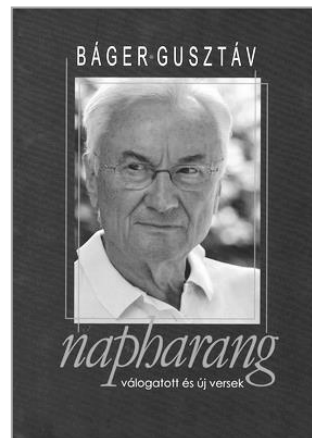
S ha már az időparadoxon került a korábbi versek egyik szervezőerejévé, az *Időtáv mollban* című 2003-as kötet tovább is fokozza ezt, kiegészítve azzal, hogy nemcsak a születés és elmúlás, lét és nemlét (vagy nemlétnak tűnő lét) kérdései térnek vissza, de a magyar költészet „időtávjai” is. A késő-moderntől visszakanyarodik egészen Berzsenyiig (veszi észre Kiss László), s bár valóban fölfedezhető valamilyen létösszegző szándék, nem a múlt jelen idejűvé tételéről van szó, hanem a tudomásul vételről. Mondhatjuk így: a létfegyelem megnyilvánulása ez a költészet. A tudomásul vétel (a felismerés és a megismerés) pillanata az ébredés, a tudomásul vétel (a létfegyelem kialakításának) módja pedig maga az írás. Ezt bizonyítja a 2008-as kötet: *Míg leírom, felébredek*. Tandori Dezső ennek kapcsán *Az álom túlsó partjáról* beszél, ahol a véges és a végtelen békésen megvan egymás mellett; Bokányi Péter azonban azt veszi észre, hogy a felébredés (a leírás) egy utazás vége, a hazaérkezés pillanata – ahol a gyerekkor és a szülőföld élménye szükségszerűen erősebben rezonál.

Takács Tamás irodalomtörténész Báger Gusztáv utazását nemcsak emlékek és valóság-újrateremtésként értelmezi, hanem a magyar mélylélekben való utazásról is beszél (a 2009-es *Hidegfront* című kötet apropóján), értve alatta, hogy a költő érzékenyen reagál a közvalóság kérdéseire és jelenségeire is. Ám mi inkább a Vers-Én mélyébe tett utazásról beszélnének, a költői önértelmezés újabb szintjéről, mely tekinthető akár Pilinszky „költő vagyok és katolikus” kijelentése parafrázisának is: „az ige és a vallás kettő”. Lehet ugyan közéleti és kritikai jellegű a vonatkoztatás (másban hinni és mást mondani), viszont a kettős léthelyzetre ugyanúgy utalhat: versbe lehet-e foglalni (ige) egyáltalán az életet (vallás). Avagy – a Kántor Zsolt által alaposan körbejárt – ciklusok

címével játszva: hogyan fér egymás mellé a *Gyomorország* és *Válság-show* (a zsigeri ösztön) meg a *Szóharang* (a metafizikai lét)? Kimondva, kimondatlanul felel itt Báger József Attilának, aki így írt *Ars poetica* című versében: „Ehess, ihass, ölelhess, alhass! / A mindenséggel mérd magad!” Az emberi szükséglet- vagy motivációpiramis alján vannak a fizikai-fiziológiai igények, s a csúcán a transzcendens szükségletek állnak.

Báger Gusztáv válogatott verseskötete 2012-ben jelent meg *Magasság, mélység* címmel (egyszerre a *mégis, mégse, mégis* című kötettel). Sipos Lajos teszi föl a kérdést, hogy mi lehetett a válogatás szervező struktúrája, s abban látja ezt, hogy a szakrális allúziók mellett a magyar és európai kultúra ereje, valamint a magyar költészet Báger által is megújuló tradíciója tartja össze a verseket. Ez a megújulás pedig a költői nyelvhasználatban is megfigyelhető. A költői innováció forrása pedig egyrészt a keresés (kaland), másrészt a remény, a bizonyosság. A tiszta és (a metaforikus képzetek ellenére is) szinte csupasz versnyelv éppen a keresés folyamán erősödik fel, hiszen csak a puritán nyelvi szakralitással (szaggatott versimával; Tóth Sándor szavaival: a zsoltármondók örökségével), fegyvellemmel lehet küzdeni a folyton beszennyeződő reményért. Ha korábban a kettős retorikáról olvashattunk, itt szembesülhetünk a kettős tudat megmaradásért folytatott küzdelmével is: az értelmezhető világ és az álomi tudat kölcsönös egymásba hatolásával. Vagy, mint Kabdebó Lóránt írja: „Visszahozza költészetébe a kiveszőben lévő álomi világot. Mert ez szükséges minden feltámadáshoz.”

Báger Gusztáv *Napharang* című új (2018) kötete mintegy 300 válogatott és 50, kötetben eddig nem publikált verset ad közre: az első ciklusban 1995–2005, a másodikban a 2005–2015 között, a harmadikban a 2015 óta írt költeményeiből. A *Napharang* azonban nem megszokott válogató kötet, hanem egy új könyv, egy új olvasat, és az önértelmezés egy újabb állomása – nem a kötet-kronológiát követi, hanem a párbeszéd szervezi meg a sorrendet. A megélt és kimondhatóság párbeszéde, az életfilozófia és a közélet vagy a válság és megváltás viszonya, a férfi és a nő, a sors és lélek versbeszéde. Az új kötet ismertetése a folyóirat egy későbbi számában megjelenik.

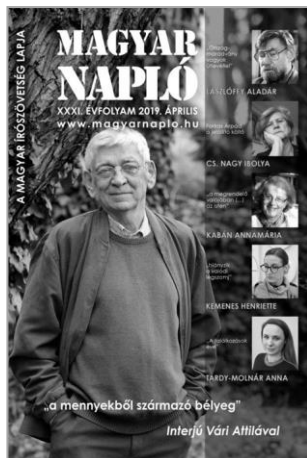
MAGYAR NAPLÓ – 2019/ÁPRILIS

A Magyar Írószövetség folyóirata áprilisi száma a Magyar Költészet Napja jegyében készült. Az élen a tíz évvel ezelőtt elhunyt Lászlóffy Aladár költőre verseivel emlékeznek. Cs. Nagy Ibolya esszéje Farkas Árpád költő kései lírájáról szól: „A költő számára nincs hittelt átélt transzcendens, szakrális menedék, ilyen kapocsról nem beszélnek a versek: de menedék, megtartó erő az ’angyalszárnyasurrogásos’ költészetbe vetett hit.” Kabán Annamária Kovács András Ferenc verseit olvassa újra, azokat, melyek a Mozart-művekkel, azok szöveggönyvével vagy a Mozart-életművel folytatnak párbeszédet. Az idén is megjelent *Az év versei* antológia történetéről, műhelytitkairól Simon Adri kérdezi a kötet szerkesztőjét, Zsille Gábort.

Jánosi Zoltán Oláh János íróról, költőről, a *Magyar Napló* Kiadó korábbi vezetőjéről készített monográfiáját Papp István Géza ekképp értékeli esszéjében: „Később ismertem fel Oláh János sokoldalúságát, melynek révén több nemzedék – így a máig hozzá kötődők – példaképévé is vált. (...) Jánosi Zoltán e munkája bizonyonnyal alaplú lesz a további megközelítések, későbbi korszakelemző áttekintések számára.” Lajos Nóra a 90 éve született Czine Mihály irodalomtörténészt méltatva írja: arra „tanította egyetemi tanárként tanítványait, hogy mint jó kertészek, óvják, védjék meg a nyelvében »ragadt« magyarságot, határon innen és túl.” Szentmártoni János Kodolányi János íróra emlékezik esszéjében, akinek idén ünnepeljük születésének 120. évfordulóját.

A lapszámban Finta Éva, Kemenes Henriette, Lackfi János, Makkai Ádám, Mezey Katalin, Pajor András, Tarbay Ede, Vass Tibor versei, valamint Bogdán Emese, Boros Erika, Szakács Réka és Vári Attila prózai szerepelnek. A *Nyitott Műhely* áprilisi vendégével, Vári Attila Prima- és József Attila-díjas íróval, költővel, filmrendezővel pályakezdekről, erdélyiségről, a Forrás-nemzedékről, a magyar nyelv állapotáról, értékvesztésről és a groteszk világlátásról Stifner Gábor beszélget. A *Könyvszemle* rovatban Kovács István *Shakespeare a Corvin közben*, Kabán Annamária–Mózes Huba *Tárt kapukhoz fényösvény viszen. Dsida Jenő költészete és műfordításai*, Lackfi János *Emberszabás* és Végh Attila *A víz arca* című kötetéről olvashatunk.

A lapszámot magyar költőkről mintázott és műveik ihlette alkotások reprodukciói illusztrálják.

polgárára is emlékeztek. Ujváry Zoltán sokat tett a község képzőművészeti életének felvirágoztatásáért és a Holló-kultusz megteremtéséért, hiszen a község az ország egyik kiemelkedő Holló-émlékhelye, a professor adományaiból jött létre az emlékház Holló-gyűjteménye. Az emléknapon leplezték le Boncsér Árpád szobrászművész Ujváry Zoltánról mintázott mellszobrát (*lásd a fenti képünkön*), és Komiszár János (*lásd a képen*) szintén a településnek adományozott egy Holló László-büszöt.

A két új könyvecske Komiszár János két festői arcát mutatja be. Az egyikben *A természet illúziója és fensége* c. tanulmány olvasható Arany Lajos Holló László-díjas művészeti író tollából, s benne több mint 60 festmény és grafika színes és fekete-fehér reprodukciója lapozható föl.

Arany Lajos Komiszár János derűre hangolt („legalábbis derűre áhítózó”) lelki karakterét emelte vezérszólammá, értekezésének közcímként olvasható kulcskefejezései nyomán fölépíthető hagyományos impresszionista, lírai realista ihletésű tájképeinek, templomábrázolásainak, csendéleteinek világa. *A lelki nyár vágya; Nyugtalanág és idill; Közvetlen és esszenciális élmények; Gyermeki ámulat; Összehangolt valóságselemek; Szent táj; Formára és színre váltott érzések.* – Jól

„AHOL AZ IHLET SZÁRNYRA KEL”

Komiszár János Holló László- és Csokonai-díjas debreceni festőművész két új könyvét is bemutatták március elején a tiszadadi közösségi házban, ugyanitt az *Ahol az ihlet szárnyra kel* című kiállítását Korompainé Mocsnik Marianna muzeológus ajánlotta az érdeklődők figyelmébe.

Része volt mindez a Holló Lászlóra emlékező és a dadai díszpolgárok előtt tisztelgő Névadó Hete rendezvénysorozatnak, amelyen a 2018 elején elhunyt Ujváry Zoltán néprajztudósra, számos más település mellett Tiszadada dísz-

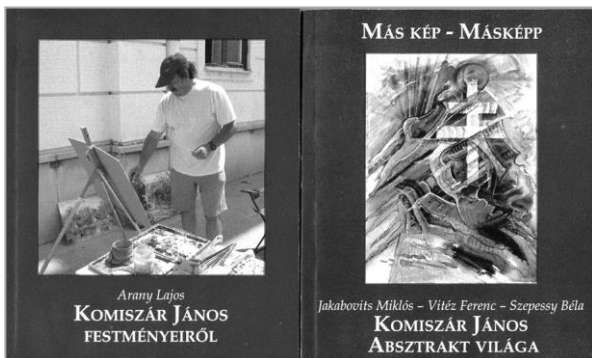
tükröződik ezekből az egyszerre leíró és minőségjelölő megállapításokból a festői világ összetett, többféleképp rétegzett jellege, de akár egybe is olvashatók Arany Lajos állításai, valahogy így: Komizsár János bármilyen évszakot fest, a lelkében élő nyarak idilljébe formálja vissza a változást, a közvetlenül megtapasztalt és a létezésre vonatkozó kérdések szülte feszültséget. Ezeket a valóságalemezeket a saját érzéseivel és a gyermeki vágy határtalanságával vagy mesei tisztaságával építi a képbe, s nemcsak a gyakran visszatérő templommotívum miatt, hanem az emberi áhítat tisztelete révén telítődnek szakrális minőséggel a festmények.

A másik könyv Komizsár János absztrakt világával ismert meg, a *Más kép – Másképp* című kiállítás-sorozat képeit állítva középpontba. Ebben a címlapon szereplő reprodukcióval együtt 80 figurális és szimbolikus-allegorikus absztrakt, pasztell, akvarell és vegyes technikával készült munkája látható; a kísérő szövegek pedig a megnyitókön elhangzott méltatásokból vett kiemelések (Jakabovits Miklós festőművész Nagyváradon, Szepessy Béla grafikusművész Nyíregyházán mutatta be Komizsár János absztrakt világát, én pedig Debrecenben méltattam a műveit).

KOMIZSÁR JÁNOS
FESTŐI VILÁGÁT KÉT ÚJ
KÖNYV MUTATJA BE,
A FENTI KÉPEN PEDIG A
MŰVÉSZ MUTATJA BE A
KIADVÁNYOKAT TISZA-
DADAI TÁRLATÁNAK
MEGNYITÓJÁN

(A FELVÉTELEKET
BONCSÉR ÁRPÁD
KÉSZÍTETTE)

AGRIA – 2018/TÉL; 2019/TAVASZ

Aknay Tibor, Anga Mária, Antal Attila, Baka Györgyi, Büki Attila, Csontos Márta, Fecske Csaba, Fellinger Károly, Finta Éva, Holló József, Kaiser László, valamint Kerék Imre, Konczek József, Nagy Zita, Oláh András, Pataki István, Sebestény-Jáger Orsolya, Suhai Pál, Szekeres Mária, Serfőző Simon. Íme, néhány név azon költők közül, akik a Kődöböcz Gábor által szerkesztett negyedéves *Agria* folyóiratban rendszeresen publikálnak verset, így a múlt esztendői téli szám *ARTÉriák* rovatát is beemelik a kortárs irodalmi folyóiratok által reprezentált lírai termés élvonalába, és szinte mindegyikük jelen van a 2019/tavaszi számban is.

Tagadhatatlanul az egyik leggazdagabb versrova az egi irodalmi, művészeti, kritikai folyóiratnak van, és bár csak negyedéves az orgánium, alkalmanként 288 oldalon, vaskos könyvnyi terjedelemben jelenik meg. Így a tanulmány-, irodalmi interjú- és szemleirovatban is igényes és változatos kínálatot kapunk. A téli szám például Madarász Imrétől (szintén állandó szerző) és Madarász Imre könyvéről (az Alfieri-versek értelmezéséről) is közöl recenziót, a főmunkatársként az alapítás óta jelenlévő Bertha Zoltán az első magyar Kálvin-regényről (Tóth-Máthé Miklós *Számáddal Istennek tartozom* című könyvéről) ír méltatást. „A regény az úgynevezett én-elbeszélés formájában idézi fel a nagy hitújítót, hittudóst, egyházreformátort és prédikátort életútját. Az önéletírás, a memoár, az emlékirat hagyományos műfajában, amely a vallomástevő személyesség és őszinteség megkapó érzületével telítődik” – fogalmaz Bertha, aki ezt a könyvet is úgy értelmezi, mint amely alkalmas nemcsak a korabeli törekvések, illetve a szellemi-lelki élet események leírására, hanem azok újraértelmezésére is. Szerves folytatása Tóth-Máthé Miklós filológiai hitelességet és lírai-poétikus átképzést ötvöző történeti életregényeinek, melyek ugyanúgy biografikus portréművek, mint panoramikusan korelbeszélések. (A többi közt Karácsony György, Károli Gáspár, vagy a „Kossuth papjaként” emlegetett Könyves Tóth Mihály Méliusz Juhász Péter, Szenczi Molnár Albert, Ráday Pál kelt már életre tolla nyomán.) „A gördülékeny történetmondás, dialógusformálás, leírásmód külön erénye, hogy sajátos élenksége és megelevenítő zsáneres realizmusa a [mágyák, akasztófák által szegélyezett] kálvini életút megannyi eseményrészletét képes élvezetesen magába sűríteni, tömöríteni – a túlszűrés veszélye nélkül” – olvassuk Bertha Zoltán értékelését.

A *Műhely* rovat Szilágyi István regényvilágáról szintén Bertha Zoltántól közöl tanulmányt, Farkas Gábor Nagy Zoltán Mihály írói világát, Cs. Nagy Ibolya pedig Király László költői pályakezdését mutatja be. Németh István Péter Simon István és Kányádi Sándor lírai párhuzamait faggatja; de Kődöböcz Gábor is az elmúlt év nyarán búcsúztatott Kányádi Sándorra emlékezik (címében is a – „valaki jár a fák

hegyn” metafizikus üzenetét folytató költőt idézve: „*valaki engem kiszemelt / valamire valakikért*”). S emeljük ki még a téli számból Szíki Károly beszélgetését Farkas Árpád Kossuth-díjas költővel (*A létnek értelmet adó igék* címmel).

A 2019-es tavaszi *Agria*-kötet egyik vezértémája természetesen az Ady Endre halálának 100. évfordulójára fűződik. „*Dala ma is friss étellel tele*” címmel Bertha Zoltán Ady korszerűségéről írt tanulmányt; versben idézi meg Ady emlékét Olasz Valéria, Demeter József; Bozók Ferenc húsvéti versmeditációinak egyike szintén Adyra reflektál (a *Krisztus-kereszt az erdőn* c. versre); Ködöböcz Gábor tanulmánya az első világháború reflexióját vizsgálja Ady lírájában („*Az égből dühödött angyal dobolt / Riadót a szomorú földre*). Szíki Károly beszélgetése Wass Albert fiával, Endrével készült; Kelemen Erzsébet a hetvenéves Pósa Zoltán műveiről írt (*Alkotói küldetésstudat* címmel); Dörömbözi János monografikus igénnyel tekint Kaiser László munkásságának egy lehetséges olvasatára „*Se zsoldot, se gazdát, se látszatot*” idézetes címmel. A szerzői törzsgárdához tartozó Sz. Tóth Gyula múltidéző kritikát írt Lukáts János *Vadliba voltam én is...* c. kötetéről; Sz Tóth Tanári noteszének 12. kötetét (*A megbűllent Éden*) pedig Oláh András szemlézi. A 100 éve született Prokop Péter festőművész emlékét felidéző, Erdei Krasznay Éva, Feledy Balázs és Prokopp Mária által szerkesztett könyvet Faragó Laura mutatja be az olvasóknak. (Az *Agria* tavaszi száma közöl egy hosszabb csokrot az *Angyalok a Hajdúságban* c., időközben megjelent művészvers-kötetem anyagából, köszönet érte a szerkesztőnek! Az itt közreadott versek Maghy Zoltán, Bod László és Plugor Sándor emlékére, Hézsó Ferenc, Pálfy Julianna festményeihez, Szepessy Béla és Drozsnik István grafikához, valamint Kurucz Imre szobraihoz készültek. Utóbbi verscsokor szomorú átváltozáson ment keresztül: Kurucz Imre váratlan halálával a *Töredékek* emlékversekké változtak...)

KURUCZ IMRE BERETTYÓÚJFALUI MŰTEREMBELSŐJE,
II. RÁKÓCZI FERENC PORTRÉJÁVAL

VASNÉ DR. TÓTH KORNÉLIA:

MÚLTUNK NEVES EX LIBRIS GYŰJTŐI

*Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő
és Művelődési Egyesület,
Budapest, 2019.; 256 old.*

Hatvan éve, 1959. április 25-én a Fészek Művészklubban alakult meg a Kisgrafika Barátok Köre. Idén, április 27-én, a „KBK 60” nyitó eseményén ismerhették meg az érdeklődők Vasné dr. Tóth Kornélia (aki az Országos Széchényi Könyvtár kutatója, exlibrisológus művelődéstörténész) *Múltunk neves ex libris gyűjtői* című kötetét a Pest-Budai Árverezőházban. A könyv (az alcím szerint lexikon) a KBK 60. évfordu-

lójára jelent meg, a belső címdoldalon is jelezve, hogy a KBK által kiadott ünnepi kiadványról van szó, és a szerző prozopográfiai (adattári) kutatásait foglalja össze – lexikonszerűen, több mint kétszáz exlibrisgyűjtő életútjának, kollekciónak, gyűjteménygyarapító tevékenységének, tematikai érdekkörének bemutatásával.

A kiadvány az OSZK által támogatott, többéves kutatómunka eredményeként jöhetett létre. A könyvben bemutatott 220 exlibrisgyűjtő a 19. sz. második fele és a 21. sz. eleje között élt, számosan a Kisgrafika Barátok Köre vagy korábbi gyűjtő-

szervezetek (például a Szent György Céh, a MEGE, az Ajtósi Dürer Céh stb.) tagjai voltak. A szócikkek összeállítását részben segítette csak a szakirodalmi anyag, mely ezen a területen nem túl gazdag, ezért a kutató feladata volt, hogy áttanulmányozza a korabeli folyóiratokat, gyűjtőlistákat, illetve a KBK irattári anyagát és a gyűjtők egymás közötti levelezését vagy a belépési nyilatkozatokat. Vasné dr. Tóth Kornélia (*képünkön az április 27-i könyvbemutatón*) éveken át tartó levelezést folytatott a gyűjtők leszármazottaival, ismerőseivel.

A kötet, a szócikkek felépítése logikus, jól követhető. Az összeállítást magyarázó, a könyv születését bemutató bevezető után következik a lexikonrész. A szócikkeket képválogatás és válogatott bibliográfia követi (a fontosabb forrásokkal). A képválogatás a gyűjtők nevére készült exlibrisekbe ad betekintést, számot adva a kor fontosabb grafikusairól is. A könyv végén angol nyelvű összefoglaló, részletes névlista (a foglalkozások jelzésével) ad segítséget a külföldi gyűjtők számára, hogy haszonnal forgathassák a kiadványt.

A kötet azért is hiánypótló, mert olyan területet (exlibrisgyűjtést) és személyeket mutat be, amelyről és akikről eddig nem jelent meg ilyen átfogó, lexikonszerű kiadvány. Az egyes szócikkek megírásánál a szerző főbb célja nem a személyek részletes életrajzi adatainak felvázolása volt, hanem exlibris irányú tevékenységük, ez irányú kapcsolati hálójuk bemutatása, egymással, exlibris egyesületekkel, nagyobb intézményekkel és gyűjteményekkel való érintkezésük számbavétele, a műgyűjtés mikéntje. A bemutatott személyek nagyobb önálló kollektiót is létrehoztak és komoly szerepet vállaltak valamely exlibrisgyűjtő körben, egyesületben, az exlibris népszerűsítésében; egyesek jelentős szakírói munkásságot is kifejtettek. Sok esetben az exlibris mellett más műgyűjtési területekkel (pl. bélyeggyűjtéssel vagy numizmatikával) is foglalkoztak, szakmájukra nézve átfogják a társadalom széles rétegét, így föllelhetők köztük jogászok, orvosok, könyvtárosok, művészet-történészek, tanárok, nyomdászok és mérnökök. – A könyvben szerepel pl. Arady Kálmán, Borsos József, Csernáth Gábor, Ecsedi István, Galambos Ferenc, Gasztonyi Mária (Szász Mara), Harsányi Kálmán, Katona Gábor, Király Zoltán, Kner Imre, Kundermann Jenő, Lippóczy Miklós, Lyka Károly, Mayer József, Nagy Dezső, Nyireő István, Pinterits Károly, Reisinger Jenő, Soó Rezső, Semsey Andor, Szij Rezső, Tompos Ernő, Tóth Ervin, Tüskés Tibor, Zágoni Jenő.

A kötet kereskedelmi forgalomba nem került, a kiadónál és a szerzőnél lehet beszerezni azt. A lexikonról részletes ismertetés olvasható a Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 2019/2. számában.

KOPASZ MÁRTA, ÜRMÖS PÉTER,
JÓZSA JÁNOS, KÖNIG RÓBERT KÖNYVJEGYEI

ZEMPLENI MÚZSA – 2018/TÉL

A Sárospatakon szerkesztett negyedéves országos társadalomtudományi és kulturális folyóirat 18. évfolyamának záró számának *Látótér* rovatában Stumpf István emlékezik arra, hogy Sárospatak 50 éve lett újra város 2018-ban; Kónya Péter az eperjesi magyarság történetéről, Kováts Dániel Tompa Mihály hazaképeréről ír; Sztamári Emília (*Különc filozófusok és protestáns teológusok*) címmel Kierkegaard 1930-as évekbeli magyar nyelvű recepcióját tekinti át, mely Farkas Szilárd e témában született kismonográfiájának elemző

szemléje. A folyóiratot Kisteleki Dóra grafikai illusztrálják, a művész „improvizált fantáziavilágát” Sipos Tünde mutatja be a *Látómező* rovatban, mely Bázeli Eszter Kinga, Veréb László, Kiss Dávid, Katona Ágota és Vadász János verseit is közli. A *Látószög* rovatban Tusnady László mutatja be Madarász Imre könyvét (*Giuseppe Ungaretti, a „Nagy Háború nagy költője”*); Rényi András Bródy János dalszövegeit olvassa újra; Bolvári-Takács Gábor (főszerkesztő) a Sztankay Istvánról megjelent portrékönyv (Léner Péter: *Sztankay*) ismerteti; Lanszki Anita a *Digitális történetmesélés a nevelési-oktatási folyamatban* címmel megjelent tanulmánykötetről ír (a közlemény a könyv szerkesztett bevezetőjének részlete).

ÚTRAVALÓ GYERMEKEMNEK – SZERKESZTETTE: D. KISS MANYI

Évek óta újra nagy divatja van az idézeteknek (legutóbbi fénykorát a '70-es–80-as években élték a citátumok: aforizmákat, maximákat, bölcsességeket kínáltak a szerkesztők alkalmyszerű használatra, jobb esetben asszociációkra, meditációra). Sorra látnak napvilágot a *füves könyvek*, noha Márain kívül sem Jókai, Mikszáth, sem Móra, Móricz, Fekete István vagy Madách, Arany, Ady, József Attila, Karinthy és Kosztolányi vagy Babits, Juhász Gyula, Krúdy Gyula nem írt ilyet. Még Weöres sem, noha *A teljesség felé* fölfogható afféle szellemi életvezetési tanácsadónak is. Vannak olvasmányok, idézetgyűjtemények ballagásra, anyák napjára, gyermeknapra, névnapokra, nagyszülőknek; tematikus válogatások a szerelemről, halálról és olvasásról, művészetekről stb. Miben más az a bőrkötésű album, melyet 2018 végén jelentetett meg a Debrecenben élő D. Kiss Manyi?

Több mint nyolcvan idézetet válogatott össze a régmúlt íróitól, költőitől, korok és emberek (lelkek és szellemek) bölcsességeiből. Szerepel közöttük Shakespeare és Mark Twain, Goethe, Stendhal és Tolsztoj, Pázmány, Mikes Kelemen, Berzsenyi, Kölcsey és Vörösmarty, Petőfi, Tompa, Madách és Arany, Jókai, Móra, Krúdy és Móricz, Ady, Kosztolányi; és az ókoriak közül Arisztotelész, Seneca, Ciceró, Szent Ágoston. Vannak idézetek a Szentírásból, sőt, magyar közmondásokat is beemel a válogatásba. Mindegyik rövid idézet külön oldalon szerepel, alatta pedig ott van az előre megvonalazott hely: ide kell írnia a szülőnek mindazt az útravalót, melyet a gyermekének szán, az adott idézet apropóján, továbbgondolva azt – nem a direkt tanítást helyezve előtérbe, hanem a saját tapasztalatok megosztását. A „gyermeknek szóló útravaló” így valamilyen önnapló-szerepet is képes betölteni azzal, hogy a felnőtt – a gyermekszem tükrében – tulajdonképpen a saját útján tekint végig.

Kiemelem rögtön az első idézetet, Mark Twaintól: *„A két legfontosabb nap az életedben: amikor megszületted, és amikor ráébredsz, miért.”* Eötvös József ezt üzeni: *„Minden ember saját boldogsága után fárad, de azt mindenki csak másban találhatja fel.”* Megfontolandó Katona József tanácsa (*„Munkálkodó légy, ne panaszkodó”*) és Jókai Mór igazsága (*„A hazugság a gyöngék fegyvere”*) ugyanúgy, mint Arisztotelész maximája: *„A kezdet az egésznek a fele.”*

Mi jut eszembe nekem például erről az utóbbi észrevételről? – Elkezdem írni a *Hajnali bohóc* egy újabb jegyzetét, mely valahogy így fog szólni:

Nem a megszokott számtannal fogad Arisztotelész. A négy fele nem kettő, hanem egy. Ha egy folyamatot négy lépcsőre osztunk (kezdet, növekedés, kiteljesedés, lezárás), a kezdésnek ugyanolyan a szerepe és ereje, mint a másik háromnak. Ez már nem pusztán matematika, hanem filozófia. A kezdet Platónnál létfilozófiai fogalom – *Phaidrosz* c. művében írja: a kezdet nem keletkezik, belőle származik minden keletkező; „mert ha a kezdet valamiből eredne, kezdet már nem lehetne”; s mivel nem keletkezik, így „elpusztíthatatlan is”. Maradjunk ezért kezdet helyett a kezdésnél, a cselekvéssé vált döntésnél, amikor belefogunk valamibe. Tényleg ez a legnehezebb: az első lépések megtétele. Az összes többi kimenetelét ezek az első lépések határozzák meg. Márai Marcus Aurelius nyomán írta: az ember negyvenéves kora után felelős a saját arcáért. Mondhatni: már tud járni, és elindult valamilyen irányban. És ez már valóban az egésznek a fele.

javaslom, hogy a többit mindenki keresse meg önmagának – és gyermekeinek, gondolja tovább, írja le a gondolatait, meglátják: ha most a gyermek még nem ért is mindent, az útravaló írói egy kicsit jobban meg fogják érteni majd önmagukat.

Sajnos, a könyvesboltokban hiába is keresik a könyvet – azt a szerzőtől lehet megrendelni az alábbi elérhetőségeken: a *Facebook D. Kiss Manyi oldalán*; az elektronikus levelezést választva a *manyikiss@freemail.hu címen*; valamint a +36 30/622-0149-es telefonszámon.

SZÓKIMONDÓ – 2019/MÁRCIUS–ÁPRILIS

Összevont számmal jelentkezett tavasszal a *Szókimondó* című hajdúszoboszlói kulturális folyóirat. A *100 éve történt* rovatban a város első világháborús veszteségeit tekintik át, de veszteség Joseph Kádár halála is, aki negyven évig alkotott Párizsban, s Hajdúszoboszlóra visszatérve is azt vallotta, hogy a geometrikus szemléletű képzőművészekkel versenyképesek lehetünk a modern európai művészetben. A geometria és fantázia nem zárja ki egymást – ezt bizonyítja Kádár életműve, fogalmazott Cs. Tóth János művészeti író. Joseph Kádár (1936) 2019. január 25-én hunyt el.

60 ÉVE ALAKULT MEG A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE

A KBK megalakulásának történetét korabeli források tükrében ismerteti Vasné dr. Tóth Kornélia az egyesület negyedéves folyóirata 2019. évi 1. számában, ugyanő folytatja a *Híres gyűjtők könyvjegyei az OSZK-ban* c. sorozatát (ezúttal Réthy István exlibrisait mutatja be). Emlékezés olvasható Nagy László Lázár grafikusművészről; Ürmös Péter az *Ex libris Pro Natura* kiállításról, Padné Szabó Mária

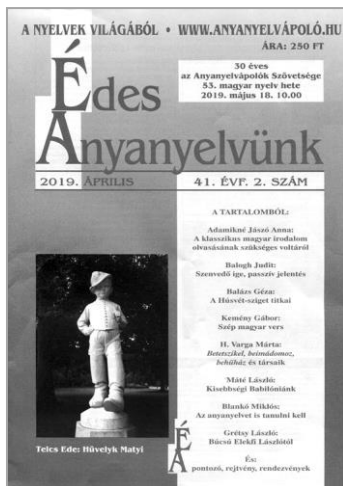
Kapocsi Kovács Csaba, Zenei József a jubiláló Bakacsi Lajos tárlatáról ír.

Drahoš István fametszete, X2, op. 626 (1965), 65×105

ÉDES ANYANYELVÜNK – 2019/ÁPRILIS

Az Anyanyelvápolók Szövetsége folyóiratának idei 2. számában a klasszikus magyar irodalom olvasásának szükségességéről Adamikné Jászó Anna értekezik, s gondolatébresztőként (vészharangként) Szörényi László 2014-es cikkéből idéz: „Olyan korban [élünk], amikor kéjjel irtják a költészetet az iskolai tananyagból, és még annak is örülhet az ember, ha az egyetlen olyan diákhöz jut, aki húsz oldalnál többet is el tud olvasni hetente.” Különösen a klasszikusok szorulnak háttérbe, pedig – állítja a szerző – pl. a 19. századi irodalom, nemcsak magánéleti, hanem közéleti is, a magyar irodalom tanítása (óraszámának, anyagának és az olvasmányoknak a meghatározása) közügy. Miért hagyják ki vajon az egyre csökkenő tananyagból a hazafias-gondolati műveket? Nincs ez ellentétben a nemzeti öntudat emelésének igényével, sőt kitűzött tantervi céljaival? – kérdezi Adamikné. A kérdések, problémafölvetések nem merülnek ki ennyiben, az olvasónak azonban eszébe jut, hogy az irodalom általi nemzetnevelés elveinek semmibe vételével a nemzet (mely a nyelv és az irodalom által is él) hamarosan kimerülhet – elég hozzá akár egyetlen generáció is!

TÁNCMŰVÉSZET – 2019/TAVASZ

A tartalomról:

A Nemzeti Táncszínház február 15-én átadott új épületéről Kun Zsuzsa (1934–2018) Kossuth-díjas balettművészre, az Állami Balett Intézet egykori igazgatójára emlékezzve „Negyven év fölött is szabad színpadra állni” A *Traviata* története – táncban feldolgozva Hazai produkciószemle és nemzetközi táncművészeti kitekintő Nemes Zsófia és *Da Vinci mosolya* Újrarendelt hagyományok a SzólóDuó Nemzetközi Táncfesztiválon

Önképzőkör a Debreceni Református Hittudományi Egyetemen

IVÁN EMESE VIVIEN:

A CSEND

Rideg bátorság és bátor ridegség.
A **k**-nak bátorsága, a **b**-nek ridegsége,
a bátorságnak **b**-je, a ridegségnek **k**-ja,
Mosoly!

Mosoly meséje, mese mosolya,
oroszlán csöndje, csönd oroszlánja,
tavasznak hóvirága vagy hóvirág tavasza,
Lélek!

Így hát lélek,
a boldognak bohém szerelme,
vagy bohém szerelem boldogsága, boldog **d**-je.
Boldog, csíkos, **l**, mint málna, hogy ha várja
sima álma, vagy álom párnája sima.
Egy pillanat!
A csend!

GULYÁS DOMINIKA haikui:

Fekete falevelek

Szomorú a nap,
feketedik az ég is,
a lelkem komor.

Tegnap

Hideg reggelek:
kapaszkodó árnyakat
érint meg a Nap.

Csendes lélek

Zendülő dallam
ajtómon beáradna.
Bennem már csend van.

BUDAI PÁLMA:

DALOLJ!

Matykó és édesapja az erdőben barangolt. Apa a fiával. Nincs ebben semmi különös. A fiú boldogan szökdécselt a faágakon, miközben erősen szorította a biztonságos kezét. Figyelte, ahogy a szél megkavarja az avart és táncba hívja az öreg faleveleket. Aztán huncutul apjára mosolygott, aki megértette gyermeki örömét: rádöbrent, hogy ma délután nem lesz alvás.

Gáspár nehezen tudta fiát lecsendesedésre bírni, pedig tudta, az a gyermeknek kell! Mindenesetre tetszett neki, ahogy önfeledten ugrándozott mellette.

Matykó hirtelen megtorpant. Apja értetlenül nézett rá, ám amint követte fia tekintetét a sáros földre, rögtön megértette. Egy sérült búbos pacsirta feküdt az avarban.

– Édesapa, a madár meghalt?

– Nem, Matykó, csak egy barátira van szüksége, aki segít neki újra repülni.

Nézd csak, megsérült szegényke.

– Én gondozni fogom, segítek neki, hogy újra repüljön! Ugye hazavisszük?

– Megpróbáljuk! De vigyáznod kell rá, és mindent meg kell neki adnod, amire szüksége van.

– És mire van szüksége?

– Be kell kötözni a lábát, etetni, itatni, biztonságos helyre kell fektetni, ahol meggyógyulhat.

– Veszünk neki egy kalitkát?

– Meglátjuk – mondta Gáspár, s halványan elmosolyodott.

Matykó a Panna nevet adta neki.

Minden nap, miután hazajött az iskolából, megcsodálta a kis madárkát. Vízet és magot adott neki. Szerette gyengéden megrázogatni a rácsot, hogy az ráfigyeljen. Szomorúan vette tudomásul, hogy nem sokat evett, igen keveset ivott, pedig ő minden délutáni alvása előtt friss vizet adott neki.

Napról-napra egyre jobban gyógyult a lábán lévő seb, de a magvakat még mindig meghagyta. Matykó érezte, hogy valami nincs rendben vele. Arra gondolt, ahogy vizsgálgatta Panna nyugtalan ide-oda ugrálását, hogy talán nem szeret a kalitkában üldögdélni.

– Panna! Fájd a lábad? Hiszen a sebed már teljesen begyógyult. Miért viselkedsz ilyen furcsán? – tekintetével követte a pacsirta mozgását, figyelgette

a körmét, hosszú, egyenes bóbitáját a fején, az apró kis sárga foltot a hátán. Különösen szépek találta.

Neki most ott kell maradnia! – döntötte el végül magában, aztán felmászott az ágyikójába és lefeküdt. Nem tudott aludni. Az ablakon át égette a napsugár melege. Elképzelte, hogy a társai hogyan futkároznak kint az utcán. Eszébe jutott a barátja, aki az iskolában nem mondott igazat. Elgondolkodott azon, hogy a Föld miért pont gömbölyű? Vajon, ha téglalap formája lenne, le tudnánk lépni róla? Este megkérdezi az édesapját. Ő majd választ ad neki.

A kis búbos pacsirta még mindig idegesen ugrálgatott.

Matykó aztán később rájött a titokra. Tele bendővel, fagyival a kezében egyszer ismét a kis rácsot rázogatta.

– Mi a baj Panna? Miért vagy szomorú?

A madár abbahagyta a szöszmötölést. Ránézett a kisfiúra. Mintha hosszú idő óta most először megértette volna a kérdést... Csörét kinyitotta. Halk, erőtlen trillába kezdett.

Matykó ámuldt tekintettel tapadt oda a kalitkához.

– Te énekelsz! Milyen szép, milyen szomorú... – hajtotta le a fejét. Így üldögélt néhány másodpercig, hallgatva a dalocskát. Aztán egyszer csak arca felderült. Végre megértette. Ránézett a madárkára, és mosolyogva kinyitotta a kicsi ajtót. Az egy szempillantás alatt kiröppent belőle. Boldog szárnycsatogása betöltötte a szobát.

Panna hétről-hétre többet kezdett csipegetni. Kezdetben csak három-négy szemet, aztán egyre éhesebb lett. A nap fénypontja volt, amikor a délutáni alvás előtt énekelt, Matykó pedig ügyesen kiengedte őt repdesni. A trillák is egyre magasabban, erősebben, szebben hangoztak.

A kisfiú egyszer még azt is megkísérelte, hogy elvigye őt a botanikus kertbe. A madár megértette, hogy azt várják tőle, énekeljen, cserébe jutalmul kiengedték és szabadon repülhetett, új növényekre szállhatott le, ismerkedhetett a világgal. Minden tapasztalata visszacsengett későbbi énekeiben, s ezek a dalok újra szabaddá tették.

Matykó csak úgy csüngött minden trioláján. Panna boldogan fütyörészett, minden nap csipegetett, és friss vízben fürdött, de nem telt el úgy nap, hogy dalocskáival ki ne csalogatta volna magát a kalitkából.

Aztán történt egyszer, hogy Matykó édesapja újságot olvasgatott. Fel-feltekintve büszkén fiát leste, aki türelmesen a nagy olvasókönyvet böngészgette. Hangosan már kis is betűzte: „Írj olyat, amit érdemes elolvasni vagy tégy olyat, amit érdemes leírni.”

– Van olyan, amit nem érdemes leírni? – fordult oda édesapjához. – Én minden mondat után elégedett vagyok, mert sikerült összeolvasnom a betűket.

Gáspár hirtelen rádöbbsent valamire: fiának nincs többé szüksége a mindennapos délutáni alvásra. Rögtön be is jelentette:

– Fiam, szépen olvasol! Én is elégedett vagyok! Matykó, megnőttél! Ezen túl délutánonként hintázz, labdázz az udvaron! Fogócskázz a társaiddal!

A fiú arca igen felderült: „Végre én is egész nap csak futkározhatok, az utcán játszhatok!”

Talán március szombatja lehetett, amikor Matyi, kezében a labdával, szobájába berontva úgy döntött, örökre kiröpteti Pannát, az aranyos, szépen daloló pacsirtáját.

Két tenyerébe vette, megsimogatta, még egy leheletnyi búcsúcsókot is adott, aztán kinyitotta az ablakot, és kis ujjait széttárva repülni engedte a madarat valahova a távolba. Este azt remélte, hogy visszatér, hátha megéheztet vagy hiányzik neki a barátja, aki meghallgatja koncertjét.

Hosszú napok teltek el, és a kis Panna nem tért vissza. Hiába fürkészte Matykó az iskolába menő úton a fákat, a teret, a háztetőket, még csak nem is látta. Hiányozni kezdtek neki a trillái, dallamos fütyülései. Néhány hét elteltével már a labda és a hinta sem boldogította annyira. Már nem kellett aludni, nem voltak emésztő kérdései, és nem volt mit meghallgatni, majd szabadon engedni.

Minden este, mielőtt el nem nyelték volna a nehéz álmok, azért imádkozott bárcsak visszatérne, minden újra a régi lenne! Aztán egy idő után kezdett beletörődni abba, hogy kis barátját örökre elvesztette. Megnyugtatta, amikor édesapja arról mesélt neki, milyen jól érezheti magát az erdőben.

A délutáni játszásokat egyre inkább felcserélték a mesék és történetek. Kezdett unalmas lenni a sok futkározás. Azért edzésre hűségesen járt továbbra is. Egyszer, amikor éppen focizni készült barátaival, és a legjobb zoknijáért tette tívé a szobát, futtában az ablakra pillantott.

Azt hitte csak rosszul pislogott, s azért látott valami madár árnyéket. A párkányán azonban valóban ott volt a madár, az ő kis barátja, Panna. Ragyogó arccal rohant oda hozzá. Beengedte, hamar megvizsgálta: ép, egészséges-e?

A kislány legnagyobb csodálkozására a pacsirta a kalitkára repült, s várta, hogy az ajtót kinyissák neki. A fiú kinyitotta, a madár berepült, vizet ivott, magot csipegetett. Matykó nézte, csak nézte. Alig akarta elhinni. Örömét az apjával is megosztotta:

– Édesapa! Nézd! Panni visszatért! Ez tényleg ő! Felismerem arról a kis foltról a hátán.

Gáspár érthetetlenül állt a kalitka előtt. Egy madár, ki visszavágyott a kalitkába...

A búbos pacsirta boldog dalra fakadt.

Matykó ezután is mindig kiengedte az ablakon, ahányszor csak a madár énekelt. Tudta, hogy nincs mitől félnie, visszavágyik. Hadd legyen szabad, ahányszor csak akarja! Panna lelkesen röppent ki, hogy újra visszatérhessen.

Ez a búbos pacsirta én magam vagyok.

KELE ENIKŐ:

ÍRNI

Sok mindent lehet írni: levelet, leckét, üzenetet, novellát, regényt, verset. De miért is írok én?

Menekülök a világ elől. Ha írok, csak én vagyok. Megszűnik a világ, a külső zajok, az emberek. Csak Én vagyok és a gondolataim. Nem hallok az autók száguldását, az emberek beszélgetését, a madarak csicsérgését, a kutyák ugatását, a számítógép zúgását – mert ott szoktam írni –, a billentyűzet monoton kopogását, az edények csörömpölését, Anya hangját, a rádió dallamát.

Kikapcsolok. Ha túl sok érzelem kering bennem, ha sok a feszültség, írok. Írok, mert élvezem, és csak magamra tudok koncentrálni.

Önbizalmat ad. Mert abban a világban Én irányítok, az történik, amit Én akarok és Ott bármire képes vagyok: tudok motort vezetni, tévében szerepelni, varázsolni, felhőkön ugrálni. De tudok zuhanni, összetörni, elveszni és kiabálni. A szereplőim által. Mert itt olyan világot teremtek, amit jónak látok, amit összezúzok vagy éppen megmentek.

Önmagamért. Mert élvezem, mikor írok, élvezem, hogy a sorok csak úgy jönnek, és mihelyst észbe kapok, már nem én írom a sorokat, hanem azok vezetnek engem.

Ha írok, érzem, teljes vagyok, tudom, jól csinálom és olyankor, néha, nagyon ritkán elképzem, milyen jó is lenne a sorok mögötti világban élni.

Írni csak csendben tudok.

DULAVICS DÓRA:

PORCELÁN SZERELEM

Úgy két éve mondtam,
hogy nem kell nekem
senkitől se bók, se kedvesség –
se szeretet.

Mégis oly balga voltam,
hogy beengedtelek.
Teltek a napok, hetek...

Egyefene, ez már több mint múltó fellángolás!
Aztán megkezdődött az a kötelező
távolodás mindenki másától.

Kötődni kezdtem.
Előtört szememben a varázs,
amit megszenvedtem már annyiszor.

Ilyen ez a szerelem.

Hiába léptük túl a ködöt,
hasamba pillangó
költözött – s a szívem is szökött,
ha keze a kezemhez ért.

De mindig van egy pont. Pont – és vége.
Kavarog bennem sok-sok emlék,
emésztí lelkem. Még most is ég,
mikor bőre édes illatára szenderedtem el.

Mondd, miért kell mindig a legszebb porcelánt törni?
Mindig álmot szőni, mielőtt látnám a reggelt?

Tudtam, hogy ez lesz.

De azt hittem, mégsem.
Vagy azt, hogy talán.

Már nem az vagyok, aki tegnap.

Már nem az vagyok, aki holnap.

Fejemre sötét gondolatok hullnak,
miközben földereng a régi porcelán.

Vagy nem is. Csak csüngtem szótalan
más emberek szaván.

BAKÓ BOGLÁRKA versei:

NÉGYSOROS (*AMI MÉG*)

Tanulni a reménységet.
Kínzó sorok között
álmodok valami szépet,
ami még nem törött.

AKROSZTIKON (*TÓTH ÁRPÁD*)

Tiéd vagyok?
Ó, igen!
Te eljössz értem,
Hiszem.

Álmomban is csak ezt kérem,
Ragadj el a messzi égbe,
Puha, végtelennek tűnő
Álom, álom.
Derús angyalként a túlvilágon.

TÓTH LILLA:

HANGZÓK VERSE

Figyelj csak **Z**! Te zümmögéssel teli tavasz!
Te zümmögéssel teli tavasz, álmot hoz neked **Á**.
Álmot hoz neked **Á**, majd **K** ridegen felriaszt.
Míg rideg **K** felriaszt, **H** csendesen virraszt.
H csendesen virraszt, derű **R**-je perdül.
Derű **R**-je perdül, s **P**, mint a pillanat, elillan végül.
Figyel csak **Z**, elillan végül...

A CSÚNYA FIÚ*

Ott állt a tükör előtt, félmeztelenül, és meredten bámulta önmagát.

– Helyes vagyok. Elfogadom önmagam. Szere... – mantrázta a terapeuta által javasolt mondatokat, de az utolsónál mindig elcsuklott a hangja. Nem bírta kimondani.

Végignézett sovány, görnyedt testén. Hófehér bőre szinte már bántotta szemét, amely alatt sötét karikák ültek az álmatlanságtól.

Olyan mélyen farkasszemezett a két fekete bogár tükörképével, hogy pupillája mozgását is figyelemmel tudta követni.

A belefeledkező tekintet alján különös gondolatok kezdtek fészkelődni.

Milyen lenne, ha más szempár figyelne vissza rá? Milyen lenne, ha szabályosabb orr vehetne percről percre levegőt? Ha tökéletes száj mormolhatná a terápiás frázisokat? Akkor biztosan ki tudná mondani...

E kósza, félénk gondolatokból lassan fölsejlett az ötlet. A tükörhöz hurcolta plakátjait, amelyeken filmszínészek és modellek pózoltak. Mindegyiken megvolt a maga kedvenc részlete. Ledobta magát törökülésbe, majd elkezdte kivágni a hibátlan szemet, orrot, száját, haját, minden makulátlan részletet.

Újból felállt. Ezúttal határozottan tekintett magára.

Felragasztotta a szemet ábrázoló papír fecnit, ami így kitakarta a sajátját. Egy röpké pernyi tétovaság után hasonlóképp cselekedett az orral, a szájjal s a többi részlettel, mígnem egy új alak rajzolódott ki előtte. Már nem önmagát, hanem az eszményképeit látta viszont a tükörben. Ez az ideál viszont nem úgy festett, mint az általa bálványozott szépségek.

Nem. Csöppet sem. Ez valami abnormális teremtmény volt. Meghökkenve és hosszan figyelte otromba eszményét. E pillanatban eltorzult, ami addig oly bámulatos volt – és megszépült, mi csúfnak hatott.

Lassan ereszkedett le a földre. Átfonta karjával lábszárát, térdébe temette arcát. Így gördültek le az igazság felismerésének könnycseppjei.

*(*Tóth Lilla stílusgyakorlata*

Kosztolányi Dezső A csúf lány című tárcanovellája után készült.)

KISS DOROTTYA stílusgyakorlatai:*

HANGOK

Há- te csöndeken kacagó-hulló csillag,
Álmom mellé szegődsz, kék-sötét égbolttal
Zé- zenget éjszakát ritmusos záporral,
Míg a Hold csónakos árnya messze ringat,
eSs, öntözz hangtalan ölelő mámorral

ISKOLA

Volt egyszer egy iskola
lenn, a néma völgyben.
Kicsi volt és fekete,
kitűnt a sok zöldben

Fekete volt a pad is,
fekete az írka –
arra csöppent s nevetett
a fekete tinta.

VINCZE ÉVA FRUZSINA:

NEVEMRE (*akrosztikon*)**

Virágok
Incselkednek
Napharaggal.
Cinegén
Zsörtőlődöm
Egymagammal.
Énekes szirmok
Vágya –
Az vagyok!

Fénytől
Ragyogó
Udvaron
Zajongva
Suhannak
Izgatott,
Nyurga
Angyalok.

(* Kiss Dorottya stílusgyakorlatait korrekciókkal és kiegészítésekkel közlöm.)

** Vincze Éva Fruzsina akrosztikonja szerkesztői kiegészítéssel jelenik meg.)

MAÁK CECÍLIA versei:

NAPLÓ

Tavas

Sétáltam.
Smaragdzöld sapkát,
napsárga sálát viseltem.
Barna fürtjeim közt
fény bújócskázott.
A széllel hintázó virágok
bohó tavaszi illatot kuncogtak.

Emlékszem,
csukva volt a szemem.
Skatulyáztam a gondolataimat:
egy doboznyi csupa arzénsárga,
a másik kusza borókazölddel tele,
Emez jácintkék
emlék,
amaz jázminfehér
nevetés.

S aztán megjöttél Te,
ajándékdoboz karmazsinba borítva.
A masnitól megszabadítottalak.
Tartalmad kiborult,
minden tarka-barka lett.
Én pedig kezdhettem újra
dobozolni a színeket.

Téged

Ma elhatároztam:
 leülök írni.
 Első dolgom:
 kinyitom az ablakot –
 félek, a végén még örökre
 bent ragadok.
 Fehér lapot veszek elő,
 a tollam is megtöltöm.
 Lassan formálom az első betűt.
 Időbe telik,
 míg befejezem,
 egyáltalán nem bánom.
 Szeretek írni,
 ha végre szabad
 Téged megformázní.
 Meg amúgy is:
 a szó elszáll,
 a neved megmarad.

Taníts meg
 cipőt kötni!
 Többé nem akarom
 a lábnyomomat
 neked
 hátrahagyni.

Ma álmodtam.
 Te kezet mostál.
 Én lefolytam
 a kagylón.

Megvakultam.
 Szánj meg!
 Kinyitod kék szemed,
 és én látni fogok!

Március 1.

Gyűrűződő, fodros habok.
 Csillogón körözve
 szétterülnek a víz tükrén,
 újra és újra.
 Egyre nagyobb és nagyobb.
 Megbontják a tó csendjét.
 Amott, a parton
 csicsergő diáklánycsoport.
 Selymes hajukon
 megcsillan a napfény.
 A szél pajkos kedvvel
 kavarja a port.
 Hirtelen elrejtőzik.

Mire észbe kap az ember,
 hogy megkeresse,
 vidám levélzörgéssel
 futkos végig a tavon.
 Lábnyomai
 apró csipkés hullámok...

Verseskötettel a kezemben
 én magamban ülök.
 Meghökkenve figyelem,
 ahogy a tavasz
 Debrecenbe
 beköltözött.

Bocsánat!

Kezembe tetted
a gyufaszálat.
Csillogó szemmel
gyújtottam meg.
Bíborvörösén, sercegőn szikrázott.
Ijedten ráfújtál.
Kialudt.

Első szerelmem első szerelmét kóstolni akarta bennem.
Rögtön megpenészedtem, akár az avokádó.
Kidobott.

Gyermeki hintám lengetett:
szemfényvesztőn előre,
aztán hátra.
Most is hintázom.
Ki kéne ugrani?
Meg kéne állni!
A séta jót tesz!

Gyönyörű a csészéd.
Köszí,
inkább csak nézem.
Félek,
összerakhatatlanná török.

A kolis fazékban már forr a víz.
Azt hiszem,
beledobom a szívem is,
hadd olvadjon ki!

HUBAI ALEX:

ÉN VAGYOK

Egy víz nélküli váza vagyok, tele száraz virágokkal.
Egy leláncolt poggyász, a repülőjeggyel az oldalzsebemben.
A hozzám szóló hangok tompák és élettelenek.
Vagy én nem élek eléggé ahhoz, hogy érdekeljen a tartalmuk.
A jövőmre kivetülő múltam regressziója vagyok.
A józan ész téveszméje, a fájdalmas álmodozás.
Elernyedtem testemben a lelkemet feszíti a szorongás.
A céloim improvizálta tettem túlgondolkodott,
a remény halott az esélyem nulla.
A szekrény poros cipős doboza vagyok.
Aludni nem tudok, mert nappal is álmodok.
A félelmem nem valós, de émelyít, minden apró változás megöl.
Néha vágyom a társaságra, néha menekülök,
de nem szabadulok, mert örök partnerem a magány.
A homokozó repedezett szitája vagyok.
A nyugtalanság hálójába ragadtam, és kétségbeesetten
próbálom magam kirágni a hideg betonszöveten át.
Az indulat detonál, a következmény hatástalanít.
A kettő folytonos harca tehetetlenné tesz, elveszek a saját fejemben.
Elmém börtönének legalsó szintjén vitázok a tükörrrel.
Szeretnék máshogy élni, úgy, hogy közben végig magam vagyok.
Az univerzum elfeledett gyermeke vagyok.
A sivatag egyetlen homokszeme.
Szilárd bizonyíték a képlékeny jövőben.
Ellentétek viharjában az ellehetetlenített közös nevező.
Nem vágyom másra, csak megnyugvásra egy folyton
fortyogó világ látványában.
A plüssmaci leszakadt szeme vagyok.
Látok de nem eleget, érzek, de keveset – vagy néha
túl sokat.

Elborzaszt a világ, melyet akkor élek át, ha egy pillanatra
nem kábulok el a mindennapok hamis valóságában.
Ha magamnál vagyok, még rosszabb.
A boldogság abszolút kálváriája vagyok.
A lassan múló percek ámokfutása.
Az idő nem pénz, hanem ajándék – és ez vagyok én,
egy kínos születésnapi meglepetés, melyet eleve mástól
kaptak, s próbálnak túladni rajta.
Mert a csokitorta leégett gyertyája vagyok.
A nagytestvértől örökölt póló kilógó címkéje vagyok.
Elhasznált lelkem utolsó darabkáit próbálok egyben tartani
elhasznált reményem utolsó egyben maradt darabkáival.
Néha félek magamtól és a tetteimtől, de attól félek legjobban,
hogy nem tehetek semmit.
A tejes doboz belső fóliája vagyok.
A szeretet védelmében hiszek, de hinni néha túl nagy ár,
néha túl nagy a dagály.
Magam vagyok magamért, nem másokért idegen.
Elválaszt egy fal, mely túl magas, hogy megmásszam – de túl
rég óta mászok, hogy a „semmiért”-be zuhanjak.

Én vagyok a fájdalom és az öröm.
Én vagyok a gyötrelem és a gyönyör.
Én vagyok az üresség és a mindenség.
Én vagyok a vég és a kezdet.
Én vagyok te és ő.
Én vagyok a halál és én vagyok én.
Az élet.

„ÖRÖKIFJÚ” HAIKUK

A debreceni Vojtina Örökifjak Klubja márciusban rendezett japán estet a magyar-japán diplomáciai kapcsolatok felvételének 150. évfordulója alkalmából. Pinczés István a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztjével kitüntetett Uchimura- és Jászai-díjas rendező előbb a haikuról tartott előadást, majd mindegyik klubtag a saját haikuját (haikuit) is elkészítette. Alábbi összeállításunkban (Pinczés István javaslatait figyelembe véve) a legötletesebb munkákból olvashatnak válogatást.

SZABÓ TIBOR

Tavasza

Gólya lép a tóba...
Permetezni kellene!
Szegény béka, te!

Nyár

Fecske fészében
csendesedik rigófütty.
Húsít a szellő.

SZITTA JÓZSEF

Tavasza kezdődik:
Elokvadt a hó ma, jajj!
Gyöngvirág kihajt.

NAGYNÉ SZABADOS EDIT

Szél fúj az utcán,
az északi sarkról jött.
Te is dideregsz?

NAGY LÁSZLÓ

Már nincs szerelem,
nagyharang, kapa, ásó -
Elválaszt a sors.

TAKÁCSNÉ ÓNOSI MÁRIA

Szikrázik a Nap,
Távolban jön a vihar...
Szívárvány lesz, haj!

SZABÓ JUDIT

Szép vagy, virágom!
A nyári szél elringat,
a hó betakar.

ASBÓTH ANIKÓ

Itt a tél vége:
meleg szellő simogat,
rügy bújik a fán.

VÉGH LÁSZLÓ

Az élet rövid.
Majdnem mindent megtettem...
Szerelmes leszek!

Nem vagyok állat,
de szállok, mint a fecske,
szúrok, mint a méh!

AMBRUS ATTILA

Álmodtam egyszer:
újra kinőtt a hajam!
Jaj, felébredtem.

VERESEGYHÁZI ANIKÓ

Hétfő, kedd, szerda
és csütörtök és péntek.
Fáj a szürkeség.

Harmatcsepp remeg,
bogarak csápjá rezdül.
Jaj! Lassulj időm!

150 HAIKU
PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Az 1984 óta működő Tojama–Debrecen Művészeti Szövetség a 150 éves jubileum tiszteletére hirdet japán-magyar (Tojama–Debrecen) évfordulós haikuíró és -fordító versenyt. A pályázatra beérkezett művekből a japán-szakértőkből, valamint irodalmárokból álló zsűri 150 haikut válogat ki, majd azokat angol és japán nyelvre fordítva küldi el Tojama városába – publikálás végett. A Japánban készült haikuk magyar nyelven jelennek meg. Az elkészült haikukat a Tojama–Debrecen Művészeti Szövetség címére kell 2019. június 22-ig elküldeni, egy pályázó maximum öt pályamunkát küldhet.

(Postacím: 4031 Debrecen, Diófa u. 40/b.; illetve elektronikus levélben az alábbi címekre: pinczesistvan@gmail.com; ferko824@gmail.com)

KÖLTÉSZET NAPI HAIKUÍRÓ VERSENY DEBRECENBEN

A debreceni Újkerti Könyvtár hagyományos költészet napi haikuversenyére előzetesen mintegy 20 pályázó összesen több 100 haikut és haigát küldött be, de az április 11-i, helyszíni haikuíráson további versenyzők próbálták ki a japán műfajt. Jámbor József színművész tolmácsolásában hangzottak el a versek, s a pályázati anyagot az alábbi összeállítás hivatott reprezentálni.

ANDICS ÁRPÁD haikui:

Megrezdült a léc.
Ha azt levered, meghalsz. –
Angyalszárny suhant. –

A régész kutat.
Kövek, csontok és arany.
Kiasott idők.

A virágot nézd! –
Törékeny Isten-tükör;
kozmikus titok!

Utolsó gyufa
az utolsó vonaton.
Utolsó esély.

ZILAHY VANDA LAURA haikui:

porckitőrészel
pásztázom combjaidat
létkomédia

tükörszememből
elcsonkítom csókjaid
megtörténhetnél

álcafalon át
visszhangzik a tüdődből
rajtad szétfolyva

Megkeverve:

álcafalon át
elcsonkítom csókjaid
rajtad szétfolyva

porckitőrészel
visszhangzik a tüdődből
létkomédia

BALLA ZOLTÁN haikui:

Minden vadvirág
szelíd és tüneményes.
A rózsá karmol.

Ahhoz, hogy szerezz,
nem a lopás a legjobb.
A csók kivétel.

CSÁSZÁR JÓZSEF haikuja:

Egy szívdobbanás
a végtelen időben:
ennyi az élet.

FEJÉR TAMÁS haikui:

Fénytelen Égbolt.
Bealkonyul – és mégis
fölragyog a Nap!

Véres még a tőr
Mely arcomnak faragta
Szelíd mosolyát

BENKŐ VIVIEN CHER haikuja:

Tükörben állva,
önmagamat hallgatom,
léleklátomás.

KITAJKA CECÍLIA:

Hónapok

Csodás január!
Jégkirály kacagánya
szórja sugarát.

Márciusi szél:
szelíden ringatja az
aranyló holdat.

Szerelmes május!
Felhő ülne szárnyamon,
halk mosoly lennék!

Forró, tűz szívű
augusztus: ég a nyár!
Rét sóhaja száll.

SZIGLIGETI CICELE:

Macskák

Az ablakban ül
mindegy, be- vagy kimenne:
méltatlankodik.

Bújócskát játszunk:
na, ma melyik dobozban
nem talállak meg?

Riadót kiált
egy rigó – a kertünkben
gyilkos árnyék jár.

TAKÁCS E. ILDIKÓ haikui:

Mottó:

*Nem Pinokkió-
faragás a versem – csak
röppenő szilánk*

Kulcsfigurának
néztem őt, de az első
zárba beletört.

Őszről

Nem vagy lelketlen –
rosszkedvem most is a Te
lelkeden szárad.

Beleszippantva
az ősz mustillatába –
megrészegülök.

Ballépéseit
korrigálta jobbra, majd
félre-lépéssel.

Gyere el hozzám,
ablakom nekéd tárom,
ezüsthajú Ősz.

TUBOLY ERZSI:

Idő

mindig csak várunk
pillanatmorzsák hullnak
a múlt kútjába

levél sem rezdül
az est pókhálójában
vergődik a csend

sodrában úsztam
elszivárgott az idő
ujjaim közül

fülledt nyáreste
szél játszik fényorgonán
vihar közeleg

mindent lerombol
a macskaléptű idő:
jövőt és reményt

MAJZIK ILONA haikuja:

Barackvirágon
döngicsél a bosszúvágy.
Robban a béke.

KÜRTI ZSOLT haikuja:

a nap melegít,
a szél, az árnyék hűsít. –
Én mihez kezdek?

SZABADI ANNA haigaverse:

Kutasd a szíved
szavát addig, míg végül
megszólít a csönd.

SZABÓ ESZTER HELKA:

Nagyvárosi tavasz
Rügy robban ránk.
Szervizúti szórófej.
Hét fejjünk zöldül.

ZSATKOVICS EDIT haigaversei:

sárkány felhőben
kertemben kacér lepke
szerencsét jelez

én felesleges
gyermek: itt felejtve
várok valakit

VÁLOGATÁS A HELYSZÍNI FORDULÓ HAIKUIBÓL

FEJÉR TAMÁS (1. helyezés)

Csupasz testemen
átfúj a tavaszi szél.
Kizörget téged.

Törhetetlen szó
hagyja el veszett számát –
Holnap néma lesz.

Lázasan fekszem.
Bőröm patakba izzad. –
Forrásvíz leszek.

CSÁSZÁR JÓZSEF haikui:

Sötétlő égen
két nagy kéklő hasadék
az Isten szeme.

Rozsda rút idő.
Szaggatja az ernyőket,
s lábra kap a szél.

Nézve a szántást,
gondolkodom a múltton
barázdás arccal.

TAKÁCS E. ILDIKÓ haikuja:

Bajuszt csokol rám
száraz, aranyló szaké –
míg szomjam oltja.

ANDICS ÁRPÁD haikuja:

Összetörte a
kezét-lábát, hogy írjon
egy jó haikut!

MAJZIK ILONA haikuja:

Pongyola-pitypang
meztelen teste hevít –
Ez még nem pornó.

Lábon fut a nyár,
míg én döbbsen állok.
Asszociálok.

ZSATKOVICS EDIT haikuja:

Völgyből a csúcsra?
Ösvény nincs. – Hódítsd meg csak
a hegygerincet!

DEBRECENI RENGÁ V.

(ANDICS ÁRPÁD, CSÁSZÁR JÓZSEF, KITAJKA CECÍLIA, MAJZIK ILONA, NAGY ERZSÉBET
VIKTÓRIA, SZABADI ANNA, TAKÁCS E. ILDIKÓ, VITÉZ FERENC, ZSATKOVICS EDIT)

Húsvéthoz halkul
s remeg ibolyaszírom –
Takarít a szél.

Minden virágnyláskor
szaporodnak lomjaink.

A tavasz küldte
színeivel együtt az
illat-freskóját.

Kockásfülű érkezik:
hímes tojásokat hoz.

Égbolt zengése.
Hangos csermelycsobbanás.
Hangkártya csere.

Harangvirág harangoz.
A húsvéti nyúl lapul.

Sárga a rét már,
pitypang lepi a mezőt –
Fölbredt a Fény.

S amint a nap lebukik,
ébred a világharag.

Mályvavirágot
kapsz tőle bézs színekben –
Szerelmet jelez.

Rigó csőrében smaragd.
Feltámadás reggele!

Mindig fölvidít
az ünnepi szeretet –
lábamat mossa.

Árokban számarkóró,
a szárnak ez a jó.

Büszke nárciszok
bókolnak önmaguknak –
Ó, önimádók!

Kezem összekulcsolom:
imám az égig érjen.

Orgonabokor
templomi nagymisével
simítja lelkem.

Szószeiken barkaágak,
tiszteletes énekel.

Fény. Úrvacsora.
Bibliás böjtidőszak.
Sonkapác illan.

Új Feltámadás vár ránk,
Jézus és csillagvirág.

Virágillatú
friss álmok, friss remények –
aranyló színben.

Nyílik a kis hóvirág:
a tavasz lehelete.

Álmodó patak –
tovafutó hangulat
lelkembe markol.

Húsvéti varázslatom
tavasz szekeirén feszül.

Cirkás tulipán –
(szószeiken barkaágak).
Lehunyor szemem.

Ünnepi kórusének
újonnan hozsánnázik.

Spirálban zárul
időnk. Kezdődik minden.
Fraktál ez újfent.

Csigavonal, szabályos
szépség, elmúlás vár ránk.

Azúrkék tavasz.
Új sár, új fecskéfészek.
Friss felhőjáték.

Tavaszi határjárás.
Sárga szirmú gólyahír.

A feltámadott
Jézust Krisztust ünnepli
a hívő világ.

Új remény éltet minket:
lesz majd hit – és szeretet.

VITÉZ KATA BORBÁLA versei:

A SZÉL KEZE

Érzem a kételyed,
s az égbe kiáltok.
Fárad a két kezem:
szárnyamat kitárom.

Búsan a nap felé
fordítom életem,
ráhagyom sorsomat,
s győzzön a félelem.

Nézd, itt a semmi –
és itt van a teteje;
így kapja hangomat,
fel, fel a szél keze.

SZÍVED

Szívedre teszem a fákat,
a lombba bújó görcsös ágat.
Mellé helyezem az estét,
a harangvirág könnyű testét.

Szívedre teszek egy könnyvet,
hogy szemed ne ejtsen könnyet.
S adok hozzá egy reggelt,
mert az éjjel oly hamar eltelt.

S szívedre teszem a kezem,
hogy szíved itt legyen velem.

IMÁDSÁG

Én Istenem,
két kezedbe rakom az életem,
Reád bízom, mert az én kételyem
sokszor oly erős!
És nem tudom eldönteni,
mi a helyes út,
azt csak Te mutathatod meg nekem.

Te tudsz, Uram,
a Semmiből is Mindent kovácsolni,
és a kincseket nekem,
nekem szánod. Pedig
én bűnös vagyok, s nélküled
az is maradok, de belülről fakaszt
a vágy, hogy kifényesedjek
az ég felé.

Az én Atyám felé
az út nehéz, mint a kötélén táncolás,
ám ha szemmel láthatatlan
csodákban gazdag lesz élet,
igazán már nincsen mitől félned.

Vigyázó két kezébe rakod le az életed,
és a szeretet elűzi minden
vétkes kételyed.

Ámen.

PÁVA SZILÁRD versei:

KIVÁLASZTOTT

egyszer egy hol nem volt én is úgy lennék majd
messze földön híres nagy reménnyel
hogy hajt óhajtott örökség
szép királykisasszony hányaddal királyság
pár klisével játszom
történjen csodával határos
találkám szolgálatra készen
tett helyében jó
lám összejön még más is
nagy ház bő telekkel
cégek luxusautók
térdepelnem sem kell
hozzáfogni bátran
nyernem így sem késő
mindegy már akárhány zsákmány várna
kérdő szemmel nézek én rád
míg meg nem halok már
ó mondd te kit
s meddig még ha pórul sem jár

FÜGGŐ

ha nem vagy akkor is a mélyeden érlek
a lényeged élem az enyven a bélyeg látszat
akárcsak a képzelet
old majd bennem a pezsgés
úrt mit a drog hajt
vágy alakú repedésbe szívárog a vér
színesíteni leplet a hályog fed
mi mögött kialudtak a szikrák
jöjjön a fagy hogy törje a titkát

SZARVAS

magamban lenni álomban
hegyeimen ösvény mint friss csapás
akár űzött vad be a rengetegbe
hova meg nem szűnő szomjazás vihet
a sebzett bőrben válva vaddá
a legszebb példány úgy leszek ha menekülnöm kell
és félhomály takar a sűrű rejt és elvezet
valahogy ott vár mégis bár találnám
a forrás honnan lét fakad
de minek enyhítő korty melyből innék
ha szomjam mindig megmarad

IMREH SÁNDOR: TÉLI ÁLOM

BABÉR

porszagú deszka homályban a sor
lehetetlen a fényt kirekeszteni
hol figyelemre ítélve
szerep csak elől jut
a kényelemért aki hátra ledőlne
marad hisz a játék tapsot ígér
nem is izgat az ára ha ösztönig ér
és elragad úszni unott sokaság ami könnyű
ha súlytalan akkor is árral emel
de elég-e a népszerűség
annak ki a rendkívülit teszi rég

IMREH SÁNDOR: TÉLI ÁLOM

FUSS EL VÉLE

Túl a fátylakon túl a képzeten
szürke ködbe vájt út a kénytelen.
Épp azért talán, mert a titka von,
jelre kelve vár csók a homlokon.
Mégsem ébredesz tőle gyógyulás,
benn sötét marad, tudja bárki más
mit feledni kell, messze rettenet:
torzulást ha vonz, fejtve nem lehet.
Úgy vigyázz, - ijeszt már e kósza árny
addig élsz! - loval, bujtogatni kár.
Egyre úzni el mélyre tuszkolom,
mégis újra kél rajtam egy nyomon.
Nincs tovább.
Haladnom le érte kell.
Bár feledni jó lenne, érdekel,
hisz magam lelem lenn a rejteken.
Árny vagyok magam -
kín a fény nekem.
Mit takargatok, felfed az hamar.
Pőre semmiség lesz mi eltakar.

FELVONULÁSI TERÜLET

Határ nélküli a tér a telkemre benézek értőn tócsa foltját
keresni és benne magam látni meg gyengesség-e vagy jellem inkább
a múltba nézés mi lesve kintről a részletekből kirakva teljesebb
de rendezésért innen átugorva bent a telken lenne helyre tett
kukkolás csak ha gödör foltjába feledkezve sok tócsa megmarad
építés nincs a régi mélyedést betömve míg az kémlelés alatt
Valami inkább az üres tér elé kellene hogy már ne szemlézzek ott
zsibbadástól a tócsa tükrébe feledkezve csak mint egy tetszhalott

KÉPES KULTURÁLIS ÉS MŰVÉSZETI HÍREK

SZIMBOLIKUS INSPIRÁCIÓK

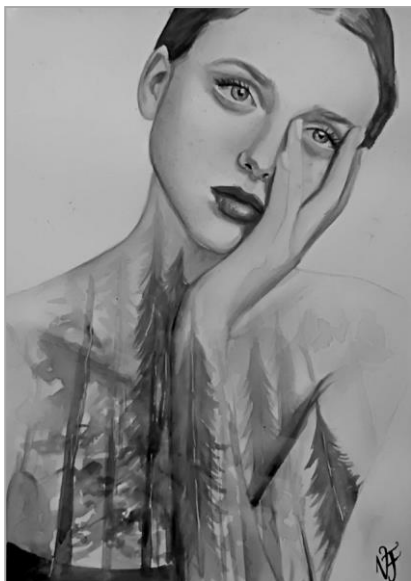
*Vitéz Fruzsina kiállítása
a nyírlövői Forrásházban*

„Mindig is a művészetterápia volt a célom. Szeretnék egy általam már ismert eszközzel, a művészettel segíteni az embereken. Hiszen már én magam is tapasztaltam a festészet és a rajzolás terápiás hatását, gyógyító erejét” – nyilatkozta a kisvárdai Vitéz Fruzsina, akinek első önálló kiállítása Nyírlövön, a református egyházközség Forrásházában nyílt meg március 3-án, és egy hónapon keresztül volt megtekinthető.

A fiatal festő-grafikussal – aki 2018-ban szerzett diplomát a Nyiregyházi Egyetem rajz és vizuális kultúra szakán, jelenleg pedig a Pécsi Egyetem művészetterapeuta képzésére jár – a kisvárdai *Frissédia* készített videó-interjút. Az alkotó arról is beszámol arról is, hogy a sérült, a fogyatékkal élő vagy az idős emberekkel való találkozás és foglalkozás nemcsak a művészet (segítő, testi és lelki betegségeket gyógyító) erejére döbbsentette rá, hanem saját önmegismerését is szolgálja, illetve művészi témát is kínálnak számára. Ezért mindegyik képnek van saját története, a varázsuk abban a kapcsolatban is rejlik, melyek az ember és természet, vagy az ember és ember, valamint az ember és önmaga között kialakul és tudatosul.

VITÉZ FRUzsINA FESTMÉNYEI ÉS GRAFIKÁI A NYÍRLÖVŐI FORRÁSHÁZ KIÁLLÍTÁSÁRÓL

METAMORFÓZISOK, SZIMBÓLUMOK ÉS METAFORÁK EGYÜTTESE

A kiállításon a még gimnazistaként az országos középiskolai diáktárlaton is dicséretben részesült portrégrafikáktól, az egyetemi festői stúdiókon, stílusgyakorlatokon és „mestermunkákon” keresztül, a legújabb, 2019-ben készült lírai expresszív akvarellekig változatos tematikai, technikai, inspirációs oldalát mutatja be Vitéz Fruzsina. Föltűnik itt a kiváló portréista karakterérzékenység mellett a tájélmények sajátos megjelenítésének módja, illetve a kettő ötvözése. A bravúrosan megjelenített külső jegyek mögött mindig azonnal észrevehető egy meghatározó belső állapot kifejezése. A fájdalom és melankólia, a szenvedély és szemlélődés, a vágyakozás és bölcsesség. S ezeket legbiztosabban metamorfózisok és szimbólumok révén mutatja meg.

Az emberi arc és a test egylényegű azzal a (testbe vagy arcba applikált) környezeti milióval, mely a lélekállapotot hivatott reprezentálni. Általa pedig az emberi testjegyek is újabb minőséget mutatnak föl: a gyökerek keresését és a szabadság- lehetőségek kiteljesítését, viszont a lét korlátozottságának felismerése, majd az ebből eredő egzisztenciális fájdalom is megfogalmazódik. S így éri el az alkotó, hogy az embernélküli kép is emberi, sőt, allegorikus helyzetet jelenítsen meg. Így az enteriőr vagy a táj fölfogható a lélek játszmaának „színpadi” tereként. Olyan térként, amelybe a nézőnek is be kell lépnie, hogy megszólítsa a lelket.

VITÉZ FRUzsINA FESTMÉNYE

FRISS HAJTÁS – 28. DEBRECENI TAVASZI TÁRLAT

A minden évben jelen lévő plasztikai művek mellett a festészet volt soron az idei tavaszi tárlat Kölcsey Központban látható, fesztiválnyitó kiállításán.

Több mint hatvan alkotó mintegy kilencven munkája közül a zsűri az Emberi Erőforrások Minisztériuma fődíját SUBICZ ISTVÁN grafikusművésznek ítélte oda. Debrecen város fődíját TÖRÖK ANIKÓ, az önkormányzati díjat SZÁSZ ZSUZSA kapta, a zsűri nívódíját KURUCZ PETRA és DRIENYOVSZKY JÁNOS szobrászművészek érdemelték ki. A további díjazottak: SZARKA CSILLA (Főnix Rendezvényszervező); GAJDÁN ZSUZSA (Center Print Nyomda); BOGDÁNDY GYÖRGY (Blondex Művészellátó); HEGEDŰS TIBOR (Holló László Galéria); TÓTH ZSUZSA (Halköz Kreatív Art Művészellátó) – reprodukciónkon jobbra TÓTH ZSUZSA *Templomór* című képe látható.

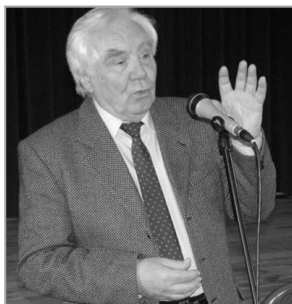
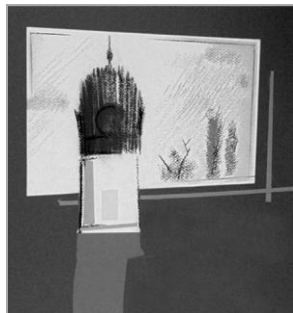
„FÖLDÖN LEBEGŐK, ÉGEN JÁRÓK”

Rofusz Kinga illusztrátor, látványtervező, animációs-film alkotó kiállítása április végéig volt nyitva a debreceni Vojtina Bábszínház galériájában. Mesekönyvei lelki folyamatok, belső képek, fantázia-utazások kivételései.

Rófusz Kinga figurái végtelenre nyitott terekben léteznek, s szelíd gesztusokkal lebegve mesélik történeteiket, hordoznak líraian finom lelkiállapotokat. Az idő itt nem mértékegység: lassú haladás, kibillenés, elmozdulás, hullámmászás, állapotváltozás észlelhető felületein. A dimenziók (a jelenvalóság fokmérői) szelíd játékos-sággal jelzik létüket. A fiatal művész évek óta tervez bábokat, díszleteket. A tárlat a pécsi Bóbita, a szegedi Kövér Béla, a veszprémi Kabóca és a békéscsabai Nap-sugár Bábszínház bábjait is bemutatja.

TÁRLATOK AZ ÉLETTUDOMÁNYI GALÉRIÁBAN

Magyarlápósról indultak, 2000-ben Felsőbányára települtek a Véső Ágoston nevével fémjelzett festőcsoport tagjai, akik a nagybányai elődök tradícióit kortárs formákba öntve igyekeznek tovább vinni. Debreceni kiállításuk április 13. és május 2. között volt látható az Élettudományi Galériában. Másnap az Elméleti Galériában nyílt meg Makai Gyula festménytárlata.

„MEGTÉPEM A VILÁGOT”

Immár a 33. verseskötetével jelentkezett Tar Károly Holló László-díjas költő. Az idén 86 éves alkotó 86 új versét szerkesztette egybe a *Megtépelem a világot* című kötetben, melyet április 9-én mutattak be a Debreceni Művelődési Központ Pódiumtermében.

BIHARORSZÁGBÓL A HAJDÚSÁGBA

**Papp Gábor (1963) és Stelian Silaghi (1960) margittai festő-
művészek 1995-ben már közös
kiállításon bemutatkoztak
Hajdúböszörményben; újabb
(lírai expresszív, konstruktív
szürreális) műveik április
végéig voltak láthatók a Sillye
Gábor Művelődési Központ
Galériájában.**

Mindketten sokat tettek érte, hogy Margittán a rendszerváltozás idején elinduljon a képzőművészet által inspirált szellemi mozgás, vándorkiállításainkkal nemcsak a szűkebb partiumi és anyaországi régiót, hanem a nagyvilágot is bejárják, Japántól Amerikáig, Papp Gábor pedig a tehetséggondozást is szívügyének tekinti.

A NYITÓ ÉS A KÖZÉPSŐ
KÉP BALRA PAPP GÁBOR,
A JOBB OLDALI KÖZÉPSŐ
FESTMÉNY STELIAN
SILAGHI MUNKÁJA;

AZ ENTERIÓRKÉPET
ÉS A REPRODUKCIÓKAT
SÁNTHA ANTAL
KÉSZÍTETTE

„ELMONDOM
A FESTÉSZET NYELVÉN”

Talán nem véletlen, hogy a debreceni Maksai János egy hónapig nyitva álló új kiállítását a költészet napján mutatták be a nagyrábéi Kossuth Lajos Művelődési Ház és Könyvtár galériájában. A Holló László-díjas festőt ugyanis nem csupán inspirálja a költészet, hanem vásznain is lírai jellegű kompozíciók kelnek életre, legyen szó úgy táj- vagy városképről, mint csendéletről, illetve fantázia-allegóriáról. Maksai a festészet nyelvén beszél a megfoghatatlanról: művei valamilyen lélekállapot vagy élet-hangulat elégikus kifejezői.

MAKSAI JÁNOS KIÁLLÍTÁSÁT
KOVÁCS-JUHÁSZ IVETT
ALPOLGÁRMESTER NYITTA
MEG, KÖZREMŰKÖDÖTT:
MOHOS PÉTER ELŐADÓMŰVÉSZ

*Egy régi műterem, talán
a fény barangol-énekel
falán; a padlórésen át-
szivárgó könnyek oldják
beszáradó ecsetjét az
évek odván; s múltjai
csak egyre sokasodván:
rásuhognak minden
titkos hajnalmoccanásra
egy hűvös varázsú estét.*

„VÁROSKÉPEK EGY KICSIT MÁSKÉPP”

Nagyvárád, Marosvásárhely és Vésztő után, április 25. és május 28. között, a Nógrád Megyei Fotóklub Egyesület szervezésében, a Salgótarjáni Galéria mutatta be Kocsis Csaba fotográfiáit.

A tárlat anyagát korábban csupán a *Városaim* címkével látta el a művész, mely a kedves városokkal kialakított továbbképzelő viszonyt is reprezentáló szokatlan hangulatú és színvilágú fotográfikai kompozíciókat nevezte meg. Kedvenc városai közt leljük föl Arad, Temesvár, Szováta, Nagyszalonta, Nagyszőlős és Nagyvárád mellett Pécs, Püspökladányt, Debrecen és Egert; a múlt ősz végén pedig *Berlin* címmel nyílt egyéni tárlata Berettyóújfaluban.

A már több mint 150 önálló kiállítást rendező Kocsis Csaba nemcsak fotográfus, de író, költő, drámaíró, szerkesztő, dalszerző és előadó, a Körömvirág zenekar vezetője; de volt tanító, népművelő, újságíró, 1996-tól kulturális menedzser szülővárosában, Berettyóújfaluban. 2006–14 között művelődési ház és könyvtárigazgató, 2015-től pedig ismét szülővárosában dolgozik a közművelődés ügyéért.

2005-ben nyílt első fotókiállítása. Olaszországban készített fotográfiáit Porcia városának, *Hévíj berek vízben ázongok...* c. tárlatának anyagát Berekfürdőnek, *Kisvárosi anizs* kollekcióját Püspökladánynak, *Az eltűnt idő nyomában* kiállítási anyagot Margittának adományozta. A *Sárréti Téka* tárlat képanyaga Bakonszegre került, alapítványi tulajdonba, a *Szabad-e sírni...* sorozat az Ungvári Egyetem Magyar Tannyelvű Humán- és Természettudományi Karán látható. *Barbaricum* c. tárlatának gerincét a bakonszegi kostemetőről készített képsorozata alkotja; a *Kor-kör-kép* kortárs írókat, költőket mutat be. Legtöbbet kiállított sorozata *Az én falum*, a *Házam-Hazám* anyaga pedig cigányportrékat elevenít meg.

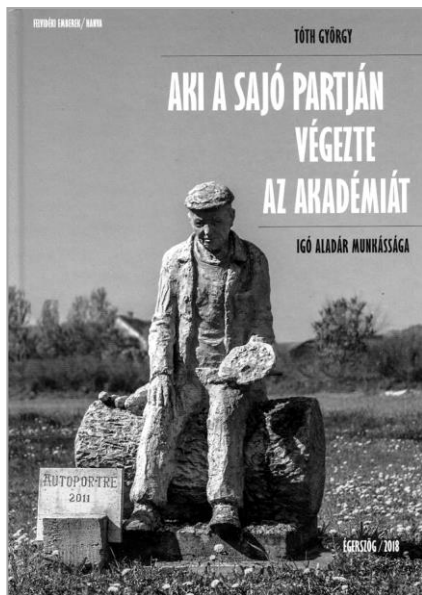

A FELVÉTEL KOCSIS CSABA
NAGYVÁRADAI VILIDÁR ISTVÁN
STÚDIÓGALÉRIÁBAN RENDEZETT
KIÁLLÍTÁSÁN KÉSZÜLT
2017 DECEMBERÉBEN

(FORRÁS: WWW.VARAD.RO)

Gömöri kitekintő**FÉSZEK: EMLÉKSZOBA NYÍLT
HANVA HÍRES SZÜLÖTTEINEK**

„Fészek“ néven nyílt kiállítóterem és emlékszoba 2018 végén Hanván – a Szlovákiába szakított, a rimaszombati járásba tartozó kis község híres szülötteinek és az itt alkotó jeles személyiségeknek (pl. Tompa Mihály pap-költőnek és feleségének, Soldos Emíliaának, Erdélyi Géza református püspöknek, Majoros Ernő grafikusnak és László Ottó kovács-iparművésznek, László Béla egyetemi tanárnak, Tóth Elemér költő-író-műfordítónak és Igó Aladár népi faragónak) állítva méltó emléket. *(Képiünkön lent a Bánrévén 2015-ben felavatott Millenniumi kopjafája látható.)* „Ez az emlékszoba azért viseli a *Fészek* nevet, mert sok hanvai ember alkotása itt elfér és megőrződik az utókornak, a fiatalabb nemzedéknek. Ez egy csodálatos létesítmény, jelenleg Igó Aladár faragó műveinek kiállítását láthatják, van itt külön emlékszobája is, ami örökre megmarad, a nagyobb terem pedig más hanvai híres emberek alkotásait is bemutatja majd” – mesélte Juhász István ötletgazda a *Ma7* szlovákiai magyar hírportálnak.

A hanvai Igó Aladár népi faragó emlékszobáját a kiállítóterem melletti helyiségben rendezték be. A 85 éves korában 2016-ban elhunyt Igó Aladár a legszebb magyar népi hagyományokat ápoló művészi munkássága elismeréseként kapta meg a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje kitüntetését 2004-ben – a munkáiból számos faragás, illetve festmény látható a „Fészekben“. A megnyitóval egybekötve mutatták be Tóth György *Aki a Sajó partján végezte az akadémiát* címmel megjelent, Igó Aladár munkásságát ismertető,

mintegy száz oldalas, nagyméretű, keménykötésű színes albumát. (Az album megjelenését Juhász István hanvai vállalkozó támogatta – a Falvak Kultúrája Alapítvány a Magyar Kultúra Lovagja címmel is kitüntette őt a magyar kultúra határon túli ápolásáért.)

(FORRÁS: WWW.MA7.SK;
FOTÓ: MAJOROS JÁCINT)

A TOMPA-KULTUSZ ÉS TRIANON FÁJDALMA

A Tompa Mihály Gömöri Kulturális Egyesület 2018. november végén rendezett emlékestet Miskolcon az 1868-ban elhunyt gömöri református pap-költő életműve előtt tisztelegve. A 96 éves É. Kovács László (az alapító elnök) az egyesület múltjáról, jelenéről, missziójáról beszélt, kiemelve Tompa szimbólum-jellegét, és számon kérve, hogy a költő műve még mindig nem része az irodalom-oktatásnak. B. Kovács István Gömör-kutató táj és lélek, élet és mű kapcsolata mellett beszélt arról is, hogy nemcsak a romantikus költőtriász tagja, de Gömörország központi alakja is volt. S igazán szimbolikus alakká a trianoni diktátum után válhatott, „a nagy, egységes Gömörországvá, aki összeköti a határon inneni és túli magyarságot – kapaszkodó, aki ma is képes közösséget formálni”.

HÉTI EMLÉKOSZLOP UJVÁRY ZOLTÁN PROFESSZORNAK

A múlt év januárjában, 86 éves korában elhunyt Ujváry Zoltánnak szülőfalujában, Hétben állítottak emlékoszlopot születése 87. évfordulóján, 2019. január 25-én – a megemlékezés a néprajzkutató professzor gömörszőlősi sírjánál kezdődött. Ujváry évtizedeken keresztül a vidéki néprajzi műhelyek és kutatások egyik ösztönzője és mentora volt, számtalan kutatás, tanulmánykötet és múzeumi kiállítás létrejöttét támogatta, élete nagy eredményének pedig azt tekintette, hogy Putnokon 1987-ben létrehozta a Gömöri Múzeumot, és hogy 1994-ben adományára révén nyithatta meg kapuit a Holló László Galéria. A megemlékezésen mások közt Bartha Elek és Cservenyák László méltatta az embert, tudóst, barátot. A héti templom kertjében felállított emlékfát az egykori tanítvány, Szonda István faműves és gyomaendrődi gyűjteményigazgató készítette, az oszlop hátoldalán az alábbi Tompa-idézettel: „*Megenyhült a lég, vidul a határ, S te újra itt vagy, jó gólya-madár!*”

A Toronynaplóból

Emlék. Vannak emléktároló dobozaid. Néha előveszed őket, s kidobod egyiket vagy másikat. Lemondasz a jelképről. A jel eltűnik, csak a kép marad meg benned. A relikvia őrzése szimbolikus. Az is, hogy mikor megszabadulsz meg a relikviától. Úgy tűnik, mintha áldozatot mutatnál be, de jól tudod: ez nem igazi áldozat. – Évek teltek úgy el, hogy ki sem nyitottad őket. A dobozokban csak illúziók voltak, s azok megmaradnak fénykép, levél nélkül is, bármilyen erőfeszítést tennél, hogy megszabadulj végre tőlük. A kép nem lesz soha újra valóságos, bármennyire szeretnéd, hogy jelen legyen. Körbenézel. Van még néhány dobozod. Főlöszlegesen foglalják a helyet.

Hely. Vannak kedvenc helyeid. Nem mindegy például, hol van az íróasztalod, a könyvespolcod. (Másoknak az ágy, az étkezőasztal, a számítógép vagy a tévé helye nem mindegy – jelleme szabja.) Legkedvesebb elfoglaltságaid konkrét helyekhez kötődnek. Belátod a régi igazságot, hogy az ember jellemzi a helyet, a hely pedig az embert. Ha egy szoba leírását olvasod, a berendezéséből megismerheted az ott élő embert is. Az ízlését, lehetőségeit, stílusát, értékrendjét, szokásait. Neked az olvasás helye a legkedvesebb. Te nem ugyanúgy olvasol a vonaton vagy a fogorvosi váróteremben, de még a könyvtárban sem, ahogy a saját foteledben vagy íróasztalodnál. Itt az időt próbálsz hasznosan eltölteni vagy a figyelmedet elterelni, információkat gyűjtesz, fontos dolgoknak akarsz utána nézni; de ott, a kedves helyeden, az íróasztalod mellett vagy a fotelelben, nincs figyelemelterelés, nincs hasznos és fontos, hanem csak a gyönyörködés van és a megfélelkezés.

Felejteni! Megtörtént már veled is, hogy valami sehogy se jutott az eszedbe, hiába gyötörted az emlékezetedet. Egy női név (pedig régen azt hitted, hogy szeretted), egy évszám, egy hely neve. Majd akkor ötlött csak föl, amikor már nem volt szükséged rá. Azt is észrevetted, hogy ha nagyon szeretnél elfelejteni egy kellemetlen dolgot, minél inkább erőltetnéd, annál élénkebben mozdul meg benned a kép. Legjobban teszed, ha nem „akarod” kitörölni az emlékezetedből. Nem véletlen ugyanis, hogy az emlék miért akar még élni benned. Mert van feladata, illetve: neked van dolgod vele. Mert a felejtés csak magától megy, szükségszerűen. Amikor már túl vagy rajta.

RÉGISÉGVÁSÁR DEBRECENBEN

Március 10-én indult a Debreceni Régiségvásár idei évadja, s minden hónap második és negyedik vasárnapján december 8-ig lehet böngészni a régiségek, műtárgyak, csecsebecsék és a gyűjteményből még hiányzó darabok közt a Kishegyesi út elején álló bevásárlóközpont parkolójában.

A további időpontok 2019-ben: június 9., 23; július 14., 28.; augusztus 11., 25.; szeptember 8., 29.; október 13., 27.; november 10., 24.; december 8.

Részletes információ Máté Lászlótól kapható
a 06 30/416–2738-as telefonszámon;
a lacimate@gamil.com e-mail címen;
a www.debreceniregisegvasar.hu weblapon;
a Facebook Debreceni Régiségvásár oldalán.

TÁRGYAK ÉS PILLANATKÉPEK A DEBRECENI RÉGISÉGVÁSÁRRÓL – VARGA JÓZSEF FELVÉTELEI
(„Úgy állok itt a lú véginél, mint a virág a pohárba” – Bugyi Sándor debreceni talyigás)

NÉZŐ • PONT TÁMOGATÓI ÉS ELŐFIZETŐI

BODÓ ISTVÁN és felesége – Debrecen; CEZE ÚT- ÉS MÉLYÉPÍTŐ KERESKEDELMI ÉS SZOLGÁLTATÓ KFT. – Debrecen; DEBRECEN MEGYEI JOGÚ VÁROS KULTURÁLIS ALAPJA; KAPITÁLIS KFT. – Debrecen; MAGYAR MŰVÉSZETI AKADEÉMIA – Budapest; MÁTÉ LÁSZLÓ – Debrecen; KÁDÁR NAGY LAJOS és felesége – Ebes; RÁCZ JÁNOS és felesége – Debrecen; SZABÓNÉ PAPP IBOLYA – Szekszárd; SER–MÜLLER KFT. – Debrecen, Hajdúböszörmény; TIT STÚDIÓ EGYESÜLET – Budapest (www.tit.hu).

BAKONSZEG: F. Tóth Mária Zsuzsanna. BÁRÁND: dr. Palástiné Deli Elvira. BERETTYÓÚJFALU: Sinka István Városi Könyvtár. BUDAPEST: Dr. Báger Gusztáv, dr. Bolvári-Takács Gábor, Erdélyi Magyar Nemzeti Tanácsért Alapítvány, dr. Feledy Balázs, dr. Koncz Gábor, Magyar Táncművészeti Egyetem, Nagy Gábor Miklós, Palásthy Lajos, Szabó Magda Szellemi Örökségéért Alapítvány, dr. Szulovszky János, dr. Szurmaine Silkó Mária, Vasné dr. Tóth Kornélia. DEBRECEN: Andics Árpád, Bényi Árpádné, Bereczki Gizella, Both Teodóra, Czentye János és családja, Erdélyi Márta, Erős Adrienn, dr. Gesztelyi Istvánné, Hegyi Rezsóné, Imolay dr. Lenkey István, Juha Richárd, Király Sándor, Kiss József és Kissné Nagy Ilona, Korompai Balázs és Korompainé Mocsnik Marianna, Kovács István (Egri Borozó; ZH Galéria), dr. Kövér József, dr. Krénné Cserép Zsuzsanna, Kubinyi Sándorné, dr. Kurucz Márta, dr. Lévay Botondné, Magyar-né Ember Mária, Májer István, Majzik Ilona, Maksai János és felesége, prof. Maticsák Sándor, dr. Matolcsi Lajos, dr. Nagy Attila és felesége, Nagy Krisztina és Vass János, Nuridsány Éva, dr. Ötvös László, Pál Csaba, dr. Papp Gyula, Piskóty Teréz, Sass Bálintné, Sipos László, dr. Takács Erzsébet Ildikó, Szabó András, Szászi Erika, dr. Tar Károly, T. Szoboszlai Katalin, Rózsa János és R. Ponce Mária, Tamás-Kis Andrásné, Tímár Tamás (TT Play Kft.), Turcsányi Béla, Várkonyi Zsolt, dr. Virágh Mária, Zilahy István. DUNAKESZI: Palásti Renáta. EBES: dr. Hagymási Zoltán, Kádár Nagy Lajos és felesége. EGER: dr. Kődöböcz Gábor, Sziki Károly. ÉGERSZÖG: Tóth György. ÉRD: Skornyák Ferencné Turner Zsuzsanna. GESZTERÉD: Geszterédi AranySzablya Társaság Alapítvány (Rác János). GÖMÖRSZŐLŐS: É. Kovács László, Gömör-szőlős Község Önkormányzata, Tompa Mihály Gömöri Kulturális Egyesület, Trieber Júlia. GYULA: Póka György. HAJDÚBÖSZÖRMÉNY: Hajdúböszörmény Város Önkormányzata, Illyés András, Kiss Attila, Molnár Pál, dr. Nyakas Miklós és felesége, Pál Nagy Balázsné, Sántha Antal, Takács László (Művészeti Megálló Galéria), Tarczy Péter. HÓDMEZŐVÁSÁRHELY: Hézső Ferenc és felesége. KESZTHELY: dr. Sólyom Sándor. KOMÁROM: Orbán Irén és családja. KONYÁR: Szőnyi Sándor és felesége. MÁTÉSZALKA: Reformátusok Szatmárért Közhasznú Egyesület (Fülöp István), Szatmári Múzeum (dr. Cservényák László). MILOTA: Mílotai Református Egyházközség. NAGYVÁRAD: Tőkés László. NYÍREGYHÁZA: Csordásné Szikora Erzsébet, Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár. PANNONHALMA: Gaál András és felesége. PILISCSABA: Családi Kriszta. SZEKSZÁRD: Illyés Gyula Megyei Könyvtár, Szabóné Papp Ibolya. TISZADADA: Boncsér Árpád. VAJA: Magyar Nemzeti Múzeum Vay Ádám Muzeális Gyűjteménye (Molnár Sándor).

TARTALOM

Két töredék (<i>Kurucz Imre szobrászművész emlékére</i>)	245
Hinta(Szék); Hinta(Ló); Hinta(Palinta); Kavicsok; Márciusi kérdések; Alkalmi ritmusgyakorlatok a vonaton (<i>versek</i>)	246
Fénnyel és arannyal (<i>Uzonyi Ferenc a nyíregyházi Pál Gyula Teremben</i>)	250
„Lélekjáték” (<i>Serfőző Attila kiállítása Nyíregyházán</i>)	255
Művésztanárok a debreceni tanítóképzésben	260
Égi és földi geometria (<i>A 70 éves Aknay János életmű-kiállítása</i>)	265
Elindultam hozzád... (<i>Burai István emlékére</i>)	270
Emlékek és emlékevek (<i>Orbán Irén legújabb varrott képei</i>)	272
MARGÓ ÉS VENDÉGSÉG	
„Dallammá alakítjuk a dilemmákat” (<i>Írások Báger Gusztávról</i>)	276
Könyvekről, folyóiratokról (<i>Magyar Napló</i> ; KOMISZÁR JÁNOS Tiszadadán; <i>Agria</i> ; <i>Zempléni Múzsza</i> ; <i>Múltunk neves exlibris-gyűjtői</i> – lexikon VASNÉ TÓTH KORNÉLLÁTÓL; D. KISS MANYI <i>Útravalója</i> ; <i>Szókimondó</i> ; <i>Kisgrafika</i> ; <i>Táncművészet</i> ; <i>Édes Anyanyelvünk</i>)	283
Önképzőkör a Debreceni Református Hittudományi Egyetemen (BAKÓ BOGLÁRKA; BUDAI PÁLMA; DULAVICS DÓRA; GULYÁS DOMINIKA; HUBAI ALEX; IVÁN EMESE VIVIEN; KELE ENIKÓ; KISS DOROTTYA; MAÁK CECÍLIA; TÓTH LILLA; VINCZE ÉVA FRUZZSINA).....	294
Örökifjú haikuk (AMBRUS ATTILA; ÁSBÓTH ANIKÓ; NAGY LÁSZLÓ; NAGYNÉ SZABADOS EDIT; SZABÓ JUDIT; SZABÓ TIBOR; SZITTA JÓZSEF; TAKÁCSNÉ ÓNOSI MÁRIA; VÉGH LÁSZLÓ; VERESEGYHÁZI ANIKÓ)	308
Költészet napi haikuíró verseny Debrecenben (ANDICS ÁRPÁD; BALLA ZOLTÁN; BENKŐ VIVIEN CHER; CSÁSZÁR JÓZSEF; FEJÉR TAMÁS; KITAJKA CECÍLIA; KÜRTI ZSOLT; MAJZIK ILONA; SZABADI ANNA; SZABÓ ESZTER HELKA; SZIGLIGETI CICELLE; TAKÁCS E. ILDIKÓ; TUBOLY ERZSI; ZILAHY VANDA LAURA; ZSATKOVICS EDIT)	310
Debreceni Renga V.	314
VITÉZ KATA BORBÁLA versei	316
PÁVA SZILÁRD versei	318
KÉPES KULTURÁLIS ÉS MŰVÉSZETI HÍREK	
(„ <i>Szimbolikus inspirációk</i> ” – VITÉZ FRUZZSINA tárlata Nyírlövön; FRISS HAJTÁS – a 28. Debreceni Tavaszí Tárlat díjazottjai; „ <i>Földön lebegők,</i> <i>égen járók</i> ”; <i>Biharországból a Hajdúságba</i> ; MAKSAI JÁNOS tárlata Nagyrábén; KOCSIS CSABA városképei; <i>Gömöri kitekintő</i> ; Jegyzetlapok a <i>Toronynaplóból</i> ; Régiségvásár Debrecenben	322